

Kosáryné Réz Lola
Selmeci diákok

1.

A falakon fenyőkoszorúk illatoztak, száz gyertya égett a tartókban körös-körül, izzadtak a báli rendezők.

Hiba volt minden.

Az emelvényen a cigánybanda helyett Králik úr polgári zenekara játszott mindenféle német meg francia táncokat, s az a néhány pár, mely a felviaszkolt padlón keringett, unottan és rosszkedvűen végezte a táncmozdulatokat, mintha parancsra tenné.

A bált a bécsi kormány új kiküldöttjének tiszteletére rendezték, és akik haragudtak a bécsi kormányra, hacsak teheték, nem mentek el. A kereskedők, iparosok tüntetően távol maradtak, a tisztviselők közül is azok, akik dacolni mertek. A város régi családjai alig egy-két taggal képviseltették magukat, s azok is igyekeztek meglapulni, mintha ott sem lennének. Az urak lehajtott fejjel lézengtek, kabátjuk szárnya alá dugott kézzel, akár egy-egy rosszkedvű, csüggedt fekete varjú. S a diákok közül is nagyon kevesen jöttek el, még kevesebben táncoltak. Igazában mulatni csak az idegeneket látta a közönség: vígan járta a táncot néhány osztrák, két német úrfi, egy francia, egy török meg egy talján[1].

Nekik semmi közük sem volt az új komisszáriushoz[2], sem azokhoz, akik haragudtak reá.

Beaujardin[3] márki, akit a rokonai bő pénzzel ellátva küldtek ide, a messzi idegen országba, hogy a bányászati tudományokat és tapasztalatokat, amelyeknek egyik bölcsője volt ez a távoli kisváros, összegyűjtse és majdan hazahozza magával, megigazgatta kravátlíját[4], körülnézett és felsóhajtott. Alig egy-két csinos leányt láthatott mindössze... Felébredt benne a honvágy, amint a párizsi dámákra gondolt, s összemérte ezekkel, akik tíz esztendővel maradtak el a párizsi divat gyors kerekű szekere mögött, s akik, mi tagadás, egyszerűcske teremtések voltak, franciául is alig gagyogott valamelyik.

Ezernyolcszázötven novembere volt, és Beaujardin márki megborzadt, ha arra gondolt, hogy még csak az első esztendő legelején tart most. Mít fog csinálni három teljes évig?.. Túrni fogja tehetetlenül, hogy az idő múljon, szép fiatalága múljon...

A vén város is csöndesen túrt... Minden erre tanította itt Beaujardin márkit. Az alázatosan lehajtott fejű házak, a csöndes, szótlan emberek. A hegyek, melyeknek oldalait évszázadok óta vajták a bányászok, és az erdők, ahol fákat vágta az erdészek, és újakat ültettek a helyükbe, ha úgy tetszett nekik.

Túrta a vén város, hogy az eső – négy nap óta már – egyre csurogjon, egyre csurogjon végig a háztetőkön, falakon, ablakokon. Mintha beletörődött volna, hogy ez már örökké így lesz ezentúl. S a vén, rozoga ház, melyben a bálterem volt, túrta, hogy muzsikáljanak és táncoljanak az emberek, fenyőgallyakkal aggassák tele széles kőfalait, és Králik úr zenekara

recsegő trombitákat fűjjon, vidám zeppedit[5] harsogjon, amikor ő, a vén ház sírt csöndesen, és könnyei végigcsurogtak szemein: a vaskosaras ablakokon.

Valamikor a templomos rend építette ezt a vastag falú kőházat a város védelmére, később garázda lovagok tanyája lett, aztán buzgó szerzetesek klostroma, majd iskolaház. Most tánctermet rendeztek be a hajdani refektóriumban[6]. Hogy mi lesz még, Isten tudja. A vén falak álltak türelmesen, és várták a sorsukat.

Lent a földszinti lakásban egy fuvaros ült a tűzhely mellett, szalonnát evett, és a zeppeditpolka hangjára torkán akadt a falat, és a keze ökölbe szorult: fia jutott az eszébe, aki tavaly esett el a szélaknai ütközetben.

...Messze pedig, egy másik agg épületben, magas falak közé rejtett kert mélyén az öreg Lonczay, a hajdani bányagróf éppen úgy ült a kályha mellett, mint a fuvaros, éppen úgy torkán akadt a falat, és éppen úgy szitkozódott magában, mert Ő az unokájára gondolt, és ő is a komisszáriusra haragudott.

A komisszárius pedig, akit ünnepeltek? Ó, ő ott ült a bálon, de nem mulatott jól, mert csuklott, csuklott egyre egész éjjel, hiába próbált vizet inni, sört inni, hiába tartotta vissza a lélegzetét. És a városi urak, akik nem mertek el nem jönni, kárörvendve nézték ravaszul pislogó szemmel, féloldalt hajtva szakállas fejüket. Legalább az tette a szívüket kissé derültebbé.

Beaujardin márki azonban ezzel sem törődött. Unatkozott. Már nem is táncolt. Fehér kesztyűs kezét, finom posztóba bújtatott karját összefonta, fürtös fekete fejét hátrahajtotta, nekitámaszkodott a falnak, és elmerengett... Csupa sóvárgás volt a szívében. Most múlt húszesztendő. Szerette mártírnak érezni magát, és az is volt: családi vagyonukat elvesztették a forradalom idején, most Bécsben élő nagybátyja pénzén tanult itt, hogy majdan hivatalba lépjen, és úgy keresse meg a kenyerét, ahelyett hogy a gyönyörűkastélyban tölthette volna életét, mint ősei hajdan, gond nélkül, szolgálhaddal körülvéve. És sokszor sírni lett volna kedve itt, a számkivetésben.

Szemben vele, a mellékszoba kecskelábú asztala mellett néhány diákpajtása ült. Összehúzódtak. Magyar fiúk. Úgy beszélgettek, mintha nem akarnák, hogy valaki meghallja őket. Beaujardin márki tudhatta volna, hogy a hazájukat siratják, de nem akart erre gondolni: beleélte már magát a mélabús hangulatba, és tetszett neki, hogy a szíve sajogjon, és azt érezze: milyen elhagyatott, mellőzött, meg nem értett lélek ő ebben az idegen világban.

És amint így merengett és búslakodott, egyszerre kinyílt a táncterem ajtaja.

A lármás helyiségbe egy világoszöld, fodros ruháskába öltözött karcsú leányka lépett be olyan ijedten és tévetegen, olyan bájos ügyetlenséggel, mintha valami eltévedt kis erdei tündér lett volna, aki most riad meg, hogy hová került.

Mögötte a lila színű selyemderékban pompázó öregasszonyt már nem is látta, csak a zöld ruhás tündérkét kísérte szemmel, lélegzetfojtva, ráfeledkezve.

Hogy divatos-e a ruhája, vagy elmaradt ő is száz esztendővel a párizsi divat mögött? Még csak ezen sem gondolkozott a márki. Nem is jutott az eszébe. Csak azt látta, hogy szép, fiatal, kedves, csak azt érezte, hogy szeretne vele táncolni.

Körülnézett, kivel mutattassa be magát.

A zöld ruhás leányka, mikor kicsit hozzászokott a szeme a füstös levegőhöz, mintha kissé nekibátorodott volna. Gyors tekintettel nézett körül, s a mellékszoba ajtaja felé indult. De nem juthatott odáig, mert két diák máris odaugrott és fel tartóztatta.

És Beaujardin összeráncolt homlokkal nézte,

amint táncba vitték.

Látta azt is, hogy a leányka, amint a mellékszoba ajtaja elé ér keringőzés közben, táncosa karján egyre odatekint a diákok csoportja felé. Bosszantó féltékenységet érzett máris. Különösen mikor látta, hogy egyszerre szétkapják a fejüket a diákok, aztán az egyik meghökkenve feláll, és kijön a táncterembe, s amint szerét teheti; elkapja a zöld ruhás tündérkét a maga táncosnőjének a többiek karjai közül.

Beaujardin márki jól ismerte ezt a fiút, Markos Gábornak hívták, és úri nevelést kaphatott; mert tudott franciául. Bal arcát vágás torzította el: tavaly még ő is ott volt a háborúban.

A francia úrfi ne kiindult. Határozott lépésekkel vágott át a tennen, mert a zene elhallgatott, és a párok sétára indultak, a tündérke Markos Gábor karján. Gyorsan, halkán beszélgettek valamiről... Beaujardin nem bánta. Odalépett.

- Most, azonnal menj! – suttogta a tündérke, de magyarul beszélt, és a márki nem értett belőle egy szót sem. – Azonnal menj, mert az elfogatóparancs megérkezett, és ha a bácsi megtudja...

Ebben a pillanatban a márki meghajolt előttük, és megkérte Markos Gábort, mutassa be őt a karján vezetett hölgynek.

Markos Gábor megtette, amit kívánt, de az arca sötét volt. Még egyszer rátekintett a tündérke arcára. A tündérke mosolygott, mintha bátorítani akarta volna. Aztán Gábor mélyen meghajolt és elment.

A márki bízott magában, bízott abban, hogy hamar elfeledteti a szőke tündérkével azt a bajszos, összeszabdalt fiút. Ismerte a hódítás minden csínját-bínját, és el volt kényeztetve ebben a tekintetben.

Králik úr zenekara újra munkába fogott, és a tündérke Beaujardin márki karján kezdett újra táncba.

Húszéves múlt a márki, és a tündérke nem lehetett több tizenhat esztendősnél. A francia kiejtése iskolás volt egy kicsit, de mosolyognivalóan bájos. A márkinak még a hibák is tetszettek, amiket ejtett néha. Mikor egyszer tegezte őt, akaratlanul is erősebben szorította a karjaiba.

Harmadszor vagy tizedszer táncolták _örül a termet? Beaujardin márki nem tudta már, és lehet, hogy a tündérke is elfeledkezett róla... De egyszerre megszólalt mellettük valaki, egy ferdeorrú, kellemetlen képű ember, és nagyot ásított közben, amint az óráját nézte.

- Mindjárt éjfél – mondta németül.

A tündérke megállt, mintha valami varázs érte

volna, és nem tudna tovább táncolni, vagy mintha a ferde orrú ember neki mondta volna, hogy éj félre jár az idő.

- Il faut que j'aille á la maison [7]- suttogta gyorsan. Azzal könnyedén meghajtotta a térdét, elpirult, rámosolygott egy pillanatra a márkira, de ez a mosolygás nem volt vidám, inkább nagyon-nagyon szomorú, aztán fordult egyet, és intve a lila selyemderekas öregasszonynak, aki készen állt az ajtó mellett, kilibbent a teremből.

Beaujardin márkit annyira készületlenül érte, hogy a tündérke elmegy, hogy egy pillanatra csak állt, és bámult az ajtó felé. De amint felocsúdott, ő is fordult és utána sietett. Az öregasszonyt már nem is lehetett látni, a tündérke most szaladt le a csigalépcsőn.

- Megengedi, hogy lekísérjem? – kiáltott le Beaujardin márki a lépcsőkoriát mellől. A tündérke ijedt arccal nemet intett. De Beaujardin márki nem tudott odafent maradni, és dacára a tiltó intésnek, rohanni kezdett lefelé ő is a szűk és sötét csigalépcsőn. A táncteremnek más bejárata is volt, egyenesen ki a felső Lövölde utcára, mert a ház hátul földszintes volt, de elől háromemeletes – hogy miért választotta a tündérke ezt az utat, azt sem értette Beaujardin. .

Bosszantotta, hogy nem bírja utolérni. A tündérke úgy libegett lefelé, olyan könnyedén, mintha nem is emberi lábakon járna, Beaujardin márki pedig egyre megbotlott a lépcsőkön, és nagyon kellett vigyáznia, hogy el ne essék. Arra is gondolt, hogy a tündérke bizonyosan náthát fog kapni ebben a légvonatban [8] könnyű ruhájában – neki máris facsarta a tüszentés az orrát.

- Várjon – kiáltotta még egyszer a tündérke után –, a vállára akarom tenni a köpönyegemet!

De a tündérke még jobban, még jobban sietett, néha ijedten nézett hátra, nem érik-e utol. És most, az utolsó kanyarulatnál Beaujardin észrevette, hogy odalentről izgatottan integet a lila derekas öregasszony, és erre a tündérke még jobban kezdett sietni – megbotlott, felsikoltott, Beaujardin azt hitte, leesik... De a következő pillanatban megint felegyenesedett, és eltűnt a nyitott kapu fekete szájában.

Hanem egyik kis selyemcipője ott maradt...

Beaujardin odaugrott a kis fehér selyemcipőhöz, felvette, megtörölgette, és mialatt a sietéstől lihegve burkolózott be a köpönyegébe, várta, hogy a tündérke vagy legalább az öregasszony visszaforduljon De nem jött senki, és a kapunyíláshoz lépve kihajolt.

Elrobogó kocszi zörgését hallotta, és az esőben, sötétségben még látszott, amint a minden feketeségnél feketébb árnyék befordul az utcasarkon. Lámpás nem égett a kocsin.

A márki ott állt egy darabig, kezében a kis selyemcipővel, és nem tudta mire vélni a dolgot. Aztán tüszentett egyet. Itt, a kapuban még erősebb volt a légvonat, mint a lépcsőn.

Szorosabban vont: maga körül a köpönyegét, óvatosan a zsebébe tette a kis cipőt, és visszakapaszkodott a meredek lépcsőn a táncterembe. De minél feljebb ért, annál jobban elfogta megint a szomorúság és sóvárgás. Hamarosan belátta, hogy legjobb lesz, ha mielőbb hazamegy innen.

Előbb azonban meg akarta tudni a kis tündérke nevét és címét. Összevisszajárt a teremben, hogy megkeresse Gábort. De Gábor eltűnt. A mellék terem kecskelábú asztalánál sem ült már senki. Az a két fiatalember, akikkel a tündérke eleinte táncolt, egy kukkot sem tudott sem franciául, sem németül, alföldi magyar fiúk voltak, akik az akadémiai előadások alatt úgy ültek, mintha szanszkritül beszéltek volna nekik.

Nem baj. Néhány esztendő alatt majd megtanulják a német nyelvet is, a szükséges tudományokat is. Csak Beaujardin márkinak volt baj mégis, mert semmiképpen sem akarták megérteni, mit akar tőlük.

Mikor aztán a márki tolmácsul odahozta azt a ferde orrú városi hivatalnokot, aki az óráját nézegette az előbb, a két fiú még süketebb lett. Nem értették, kit gondol a márki, nem tudták, kivel táncoltak, nem emlékeztek senkire és semmire. Nem lehetett kiokoskodni belőlük. Csak a vállukat vonogatták.

Erre aztán megharagudott a márki, fordult és indult. Úgy gondolta, holnap majd elmegy Markos Gáborhoz, és vasárnap délelőtt, mise után, a látogatási időben visszaviszi a tündérkének a cipőcskét ő maga.

Éjszaka erről álmodott.

Másnap a szokottnál korábban kelt fel. Az eső elállt, de hidegre fordult az idő, dér feküdte meg a kis meredek kertet, melyre a diákszoba ablaka nyílt. Beaujardin márki gyorsan öltözött, mert fázott. Az öreg háziasszony bejött a reggelivel, és motyogott neki valamit tótul. Beaujardin márki franciául felelt. Megértették egymást. Az anyóka bólogatott s mosolygott fogatlan szájával, amint kiment.

A márkit éles szél fogadta. Nem volt még hozzászokva a hegyek éghajlatához. Összebb gombolta a köpönyegét, és feltúrta a gallérját. De azért egyenesen nekiindult a másik hegyoldalnak, ahol Markos szállását tudta, mert reggelre sem ábrándult ki a tündérkéből, sőt még sejtelmesebb és várakozóbb szívvel gondolt reá. .

Mikor odaért a másik hegyoldal vállára, egy másik kis ferdefedelű házhoz, ahol egy másik boszorkány formájú, de jóakarátú kis tót öreg asszonyka lakott, megdöbbenve állt meg.

A kitárt alacsony ablakon hosszú pipaszár nyúlt ki, de nem Markos Gábor szívta. Nagy bajuszú, idegen diák üldögélt a nyitott ablak hideg levegőjében, ingujjra vetkőzve. Beaujardin márkinak hideg szaladt végig a hátán, ha csak reá nézett is.

- Te talán fázol, gyerek? – kérdezte foghegyről a nagy bajuszú.

- Oui[9] – bólíntott őszintén a kis márki, bár szégyellte, hogy fázik, mert a nagy bajuszú öregdiák ingujjban sem vacogott. Aztán illetlenül megkérdezte tőle, hol a Karvaly.

Így nevezték Markos Gábort a diákok, akik mindenkinek új nevet adtak azonnal, amint közékük lépett. A kis márkinak Petrezselyem volt a neve. Hogy miért, bajos lenne megmondani. Talán azért, mert mulattak rajta, hogy nem tudja kimondani a saját nevét, és mert – mint egy öreg diák mondta – úgy hamarabb fog megtanulni magyarul, ha nehezebb szavakkal kezdi. És bár a diákszertartások is németül folytak a Schachtban, a Klinger-tó gátja mellett meghúzódó régi, kincstári épület földszintjén levő kocsmában – a magyar fiúk magyarul beszéltek egymás között.

- Karvaly elköltözött innen – mondta nyugodtan a nagy bajuszú diák, és visszatette a szájába a pipát. Keservesen ment neki a német beszéd.

- Hová? – kérdezte Petrezselyem elhűlve. Hiszen még tegnap itt lakott!

- Lehet – felelte Cincér, a nagy bajuszú –, de ma már nem lakik itt.

- Hát hol?

- Azt már nem tudom.

És mikor Petrezselyem ebbe nem akart belenyugodni, Cincér egyszerűen becsukta az ablakot, s eltűnt. Amint pedig a márki az ajtónak került, ezzel fogadta:

- Addig be nem eresztelek, amíg meg nem tanulsz magyarul. Nekem itt francia nyelven ne karattyolj, de németül sem, az én szobámon belül én vagyok az úr, és én mondom meg, mit szabad, mit nem.

Petrezselyem, a kis márki mérgesen és elkeseredve fordult vissza a másik hegyoldal felé. Mire visszatért a saját lakásához, késő lett reá, hogy az akadémiai előadásra menjen, a lába fájt a szűk és hegyes orrú lakkcsizmában, s egészen átfázott a vékony köpönyegben.

Akkorakat tüszkölt, hogy a derék öreg háziasszony meghallotta odakint, és egyszerre megjelent az ajtóban nagy bögre herbateával. Be is fűtött a diákjának jókora fahasábokkal, alig bírta cipelni szegény.

Petrezselyem akkor már azon gondolkozott, hogy még ma elmegy egy szabóhoz, és melegebb köpönyeget csináltat magának, azonkívül lovat vásárol vagy bérel, mert itt nem lehet gyalog járni.

Azonközben is ezeken a dolgokon toprengett, míg a teát szürcsölgette, de egyre inkább lecsitult a bosszankodása, egyre jobban elfeledte, min járt a gondolata az előbb, és különös álmoságot, kábultságot érzett. Talán csakugyan boszorkány volt a háziasszony, és valami varázsitalt itatott meg vele? A meleg gőz, amely a teából felszállt, s amelynek ismeretlen, különös, édes és hívogató illata volt bágyadttá és álmodozóvá tette. Feje oldalt hanyatlott a régi-régi karosszék támlájára, ami ki tudja, honnan került a hegyoldali kis ház szobácskájába valamikor, és Petrezselyem különös félálomba révedt. Álombeli alakok jártak körülötte, a tündérke nézett be az ablakon, mosolygott, és kérte vissza a cipőt.

Az akadémián a szigorú professzorok katalógust olvastak, hogy lássák, kijár szorgalmasan az előadásokra, ki nem. A kis márki neve mellé is, Markos Gábor neve mellé is pipa alakú jelet tettek ezen a napon.

2.

Estefelé hirtelen felriadt Petrezselyem. Kábultan nézett körül a szobában. Valaki nyitotta az ajtót. Hirtelenében nem ismert rá – görbe hátú, csapzott szoknyájú, hegyesen kötött fekete kendős öregasszony állt a küszöbön, kezében bányamécset tartott, s a himbálódzó láng világosságában egy nagy, fekete macska törleszkedett a lábához.

- Hát a praktikáns[10] úr itthon van? – kérdezte fogatlan szájával tótul, mint rendesen. Máskor Petrezselyem megértette minden' szavát, de most nem tudta, mit beszél. Csak nézett reá.

Az öregasszony azért jött be, hogy megvesse az ágyat. Először csak elcsodálkozott rajta, hogy a diák otthon van. Nem volt ugyan szokatlan dolog, hogy a diákok hónap vége felé ne menjenek ebédelni, de Petrezselyem nagyon gazdag úrfi volt, és nem is mulatott mostanáig annyit, hogy a pénze elfogyhatott volna. Mikor jobban odatekintett, megrémült: a diák szeme fényes volt, akár a legtisztább olaj, és az arcán olyan idegen kifejezés ült, hogy alig lehetett ráismerni. A kis öregasszony majdnem kiejtette a kezéből a mécseset. Azonnal fordult, a széllel, sötétséggel nem törődve futott a hegyoldalra lefelé a legközelebbi diáktanyára.

Az ajtó nyitva maradt.

Petrezselyem támolyogva felállt. Nem értette a dolgot. Mi van vele? Sötét volt idebent, de kint az újra meginduló eső világított valami különös fényvel, tócsák csillogtak a földön, és az égen a szerteszakadt, rohanó felhők közül kilátszott a holdvilág néhány messzire elnyúló sugara.

Kiment. A hideg szél jót tett neki. Végigsétált a meredek kis udvaron egészen a karókerítésig, ahol néhány szilvafa között annyit üldögélt a padocskán az első őszi napokban, honvágyal küszködve.

Innen messzire el lehetett látni a szomszéd hegyek felé, az alacsonyabb dombok felett, a város túlra. Ezért tetszett neki a lakás. Nem akart a többiek közé vegyülni.

A kerítés mögött ösvény vezetett a hegy tetején sötétlő erdőség felé. Szerette nézni a járókelőket, hallgatni érthetetlen beszédjüket és találgatni, minek örülhetnek és miért haragudhatnak ezek az idegen emberek.

Most néptelen volt az ösvény, csak a futó felhők árnya suhant el rajta egyszer-egyszer, vagy a holdvilág tévedezett rajta néhány pillanatig.

Aztán csisz-csosz, nehéz léptek hallatszóttak egyszerre odalentről, a gubbasztó bokrok sűrűjéből. Közeledő léptek és halk szuszogás, fohászkodás. Cslipp-cslapp!... Tócsába tévedt, aki erre jár. Petrezselyem nevetni kezdett magában. Már meg is látta a közeledőt: majdnem kétrét hajolt valami nehéz teher alatt, és esernyőt tartott a kezében. A hold kisütött és rávilágított: Petrezselyem tisztán kivehette a megrakott hátikosarat, a csíkos esernyőt és alatta

a valószínűtlen vékony, valószínűtlen gyöngye testű teremtetést, kis szőke leánykát, aki nehezen vánszorgott az iszamos, meredek hegyoldalon felfelé, egyedül ebben a rettenetes időben, nagykendőbe burkolózva.

Petrezselyem majdnem felkiáltott.

Meglátta a tündérke arcát a nagykendő fekete ráncai között, a világoszöld selyemruhás tündérke arcát, akinek fehér cipője ott feküdt a diákszoba ablakpárkányán, selyemkendőbe csavargatva gondosan.

Vagy mégsem ő volt? Csak álmodott talán? Képzeli magát? Hogyan is járhatna itt egyedül, csíkos, ócska esernyő alatt, hátikosarat cipelve?

Petrezselyem szédülten, kábultan nyúlt a fejéhez, és tétovázva nézte az elhaladó árnyékot. A hold újra eltűnt. Egyre homályosabban lehetett kivenni az esőben, cuppogó sárban libegő kendőjével távolodó leányt...

- Petrezselyem! – hallatszott mély hangon. Petrezselyem! Hol vagy?

Zavaros hangok zsongtak a háta mögött. Fáklyával, bányaméccsel jártak a kis udvaron a fellármázott diákok, akiket a háziasszony idecsődített.

A kis márki elindult a ház felé, de forgott körülötte a világ, és elvágódott volna a földön, ha nem fogják ölbe, mint valami kisgyereket.

Ölbe fogták, bevitték, melegített téglát tettek a talpa alá, és virrasztottak fölötte egész éjjel.

Másnap felhívták az öreg doktort is a városból. Csoszogva jött tubákszínű köpönyegében, nagy, görcsös botjával. Megnézte a beteget, és orvosságot rendelt.

Ötödnapra azon kezdtek tanácskozni a diákok, írjanak-e Franciaországba, Cannes-ba^[11], hogy beteg a kis már ki, vagy hallgassanak a betegségéről addig, míg el nem dől a sorsa. Végül is megnyugodtak benne, hogy mindhiába írának. Mire a levél odaér, addigra vagy jobban lesz a beteg, s akkor kár megijeszteni az otthoniakat – hiszen a franciáknak is van szívük –, vagy meghal, akkor pedig éppen elég korán kapják majd meg a szomorú híradást.

Beaujardin márki messzire barangolt ezeken a napokon és éjszakákon. Csodálatos messzi tájakat járt meg, csodálatos álmokban fürdött. Néha mintha valami ködön keresztül látta volna az ágya mellett virrasztó diákok arcát, ruháját, pipáját... A sarokban a mécszet a falon a dunnák imbolygó, furcsa árnyékát. Aztán megint elváltozott előtte minden: tágas mezőségeken legelésző lovak között járt, és paripát akart választani magának, párizsi boltokban vásárolt meleg téli köpönyeget...

...Mikor egy délután felnyitotta a szemét, és felült az ágyban, csodálkozva látta, hogy furcsa világosság árad be a szobába. Tejszerű, enyhe fény.

Odakint esett a hó, és az alacsony ablak párkányán arasznyi magasságban feküdt már a pihe-könnyű, fehér párna.

Az ágya mellett alacsony széken a nagy bajuszú Cincér gubbasztott, mellette a földön borosüveg meg félig telt pohár, feje lekonyulva. Mélyen szuszogott, nagyokat horkantott...Aludt.

Petrezselyem körülnézett és kinyújtózott. Mosolygott. Tetszett neki a szép fehér hópárna, a táncolva hullongó pihék, a diákszoba kedves rendetlensége: lakkcsizmája ott feküdt a sarokban, mellette könyvek heverték, meg egy nagydarab kréta, az asztalon a tintásüveg, mellette a megszegett cipó.

- Szinszér! Szinszér!

Cincér helyett így mondta ki a diák nevét, de az megértette. Felriadt. Felütötte nagy, borzas fejét, és megdörzsölte a szemét. .

- Nini! Hát mégsem halsz meg, Petrezselyem? És lám, Petrezselyem most már megint megértette, mit akarnak neki mondani. Integetni kezdett nevetve, a fejét rázta, mint valami pajkos kisfiú, aki megijesztette a nagyokat, és most kisül, hogy nincs semmi baj.

- Gaz kölyök! – mondta Cincér. – Három hétig aggódunk érted, már-már a koporsódat is megrendeltük az asztalónál!

Belekapott Petrezselyem lágy, fürtös hajába, aztán eszébe jutott valami, felkapta a borospoharat, és odanyújtotta.

Hanem a kis márki félrehúzta a száját, és mosdóvizet meg borotvát kért először.

- Nem bánom, na – morgott Cincér –, ha már ennyire finnyás vagy.

Hozott neki mosdóvizet egy cseréptálban, megfente a borotvát, előkereste a szappant meg a jó szagú vizet – igaz, csóválta hozzá a fejét –, törülközőt is keresett a fiókos szekrényben, s ha párnahuzatot adott is oda helyette, nem volt baj. A kis márki tükröt is kívánt. Azt is megkapta. Mikor aztán megmosdott, megfésülködött, megborotválkozott, a takaróját is rendbe hozta, elégedett arccal elfogadta a borospoharat.

Legszívesebben felkelt volna az ágyból azonnal, de a fiúk nem engedték. Teljes három napig kellett még benn vesztegelnie. Eleinte szép szóval tartották benn, aztán gorombasággal, végül erőszakkal. Csak mikor az öreg doktor még egyszer eljött tubákszín köpönyegében, görcsös botjával, és bibircsós vörös, orrára illesztett szemüveggel megnézte a beteg nyelvét, hátát, torkát, megtapogatta a homlokát nagy tenyerével, akkor engedték meg neki, hogy felkeljen. Úgy öltöztették, mint a kisgyereket, és kézen fogva vezetgették eleinte, mert gyöngé lett nagyon.

Mikor aztán látták, hogy nincs már semmi baja, összeszedelőzködtek, ki-ki fogta, amije volt: egyiknek a dunnája – a betegre tették azt is, hogy ne fázzon –, másoknak a lepedője – hideg borogatást adtak vele –, harmadiknak a teaszűrője, negyediknek a borosüvegje, ötödiknek a mécseskéje – indultak, búcsúzóul hátba ütve a kis márkit, libasorban, vidám énekléssel.

Petrezselyemnek csak később jutott az eszébe, amikor már egyedül maradt, hogy illetet volna az ápolást megköszönni. Annyira bántotta ez a dolog, hogy szinte könnyekre fakadt.

Valami különös dolog történt vele: mintha ezek a diákok otthagytak volna valamit nála, amit most már nem vehetnek vissza soha tőle, mint a pokrócot, dunnát, sárgaréz mécesest.

A szívük volt az.

Petrezselyem nem volt már idegen a többi diák között. Érezte, hogy szeretik, és érezte, hogy ő is szereti a többieket.

Az öreg város mosolygó, bölcs derűje, mindenkit átölelő gyöngédsége a sok teával, borogatással, aggodó simogatással beivódott az ő szívébe is.

És amint így tele volt a szíve szeretettel és örömmel, gyöngédséggel és vidámsággal, és amint csöndesen rakogatott, rendezgetett a szobájában, s odakint hullt a hó, és az öreg háziasszony valami elnyújtott tót éneket dunnyogott-dünyögött a konyhában, egyszerre kezébe akadt az ablakpárkányra tett selyemkendő, s mert nem emlékezett reá, mi van benne, kibontotta.

A kis fehér selyemcipőcske volt.

Hirtelen eszébe jutott minden.

„Most már csak azért is megtalálom, aki ezt elvesztette” – mondta magában.

Bohóság lehetett bizony, de valami olyan járt az eszében, hogy talán azért nem halt meg, mert ez a cipőcske ott volt nála... és talán ott volt nála annak a kis szőke leánykának az imája is. Álmában sokszor látta őt, és a kis márki nagyon fiatal volt még: tudott az álmaiban hinni.

3.

Kopogás hallatszott az ajtón, és halk, ünnepies köhécselés.

- Entrez!^[12] – mondta Petrezselyem. Mert hogy nem diák volt odakint, azt tudta. A diák nem kopog, hanem bejön, s odabenn tájékozódik, itthon van-e, akit keres.

Magas tetejű kalappal a kezében, állig felcsavart nyakkendővel borotvált arca körül, finom kockás kelméjű kabátban egy öregedő úr lépett be. Mikor meglátta a diákat, odasietett hozzá, és kezet nyújtott nagy örvendéssel.

- Rendkívül örülök, rendkívül örülök, hogy így találom! – kezdte szapora német szóval. Kedves barátom, a doktor úr említette, hogy betegnek méltóztatott lenni, és valóban elszorult a szívem a gondolatára, milyen állapotban látom majd esetleg!

Petrezselyem előhúzott egy széket a számára, és helyet foglaltatott a látogatóval. Maga is leült és várta, hogy mi következik.

- De vajon miért is nem kereste fel szerény házunkat mindjárt megérkezése alkalmával? Miért nem választott lakást odalenn, a városban, megfelelő úri környezetben? Mi is nagyon szívesen ellátnak volna kedves öcsémet, ha méltóztatik megengedni, hogy így szólítsam.

Látta, hogy Petrezselyem nem tudja, hányadán van vele. Előhúzott tehát a zsebéből egy jókora pecsétetes borítékot.

- Kedves nagybátyja ömértósága küldte e levelet nekem – szólt –, hogy érdeklődjem Beaujardin márki felől, aki már huzamosabb ideje nem adott életjelt magáról, és akiért aggódnak a rokonai, különösen, ha jól vettem ki a levélből, kedves nénikéje és keresztanyja.

Beaujardin márki átvette a levelet, és átfutotta. Csakugyan a nagybátyja írta a komisszárius úrnak, s kérte benne, nézzen utána, mi van az öccsével, aki az akadémiára iratkozott be rokonai kívánságára, de akitől hosszabb idő óta nem jött semmi hír.

- Azonnal kötelességemnek tartottam magam jönni – mondta a komisszárius úr kellő hangsúllyal, amiből Petrezselyem kiérezte a megtiszteltetést. A kis márki meg is hajolt udvarias hálálkodással, kérte őt, írja meg a nagybátyjának, hogy teljesen egészséges már, amit különben ő is meg fog írni, és megígérte, hogy másnap tiszteletét teszi majd a komisszárius úr kedves családjánál. A komisszárius úr valami távoli rokonságot is kisütött köztük, ennek a révén címezte kedves öccsének őt.

Másnap vasárnap lévén, a kis márki szépen felöltözött, s már-már útnak eredt volna, ha egyszerre be nem toppan Cincér meg még egy diák.

- Hová indulsz, Petrezselyem?

- Látogatóba – mondta a márki.

- Nagyon hideg van. Jobb lesz, ha itthon maradsz.

Beaujardin nem vette rossz néven a gyámkodást, de megmagyarázta, hogy el kell mennie. Erre Cincér levette magáról a meleg bekecsket, a másik letekerte nyakáról a meleg kendőt, és bebugyolálták Beaujardint, mint valami gyereket. Hiába ellenkezett – a bekecs meglehetősen kopott volt már, s a sál nem valami divatos. De nem akarta megbántani a pajtásokat, s úgy indultak el együtt a város felé. Egyébként olyan hideg volt, hogy Petrezselyem nemsokára örült a kopott bekecsnek meg kendőnek.

Kicsit megütődött rajta, hogy a fiúk, amint megtudták, hova megy, azonnal elmaradtak mellőle. De mikor a városi hajdú bejelentette, és jó illatú vízzel meglocsoltatott, díszes selyempárnákkal, hímzett terítőkkal, szép képekkel feldíszített szalonba vezették, elfeledkezett minden egyébről, csak az örömet érezte. Mintha haza került volna hirtelenében.

Az ezer porcelánszöggel kivert pamlagon kövérkés asszonyság ült, aki nagyon szívesen fogadta, aztán csöngetett, és a besiető szobalánynak azt mondta, jöjjenek be a kisasszonyok.

Beaujardin várakozással nézett az ajtó felé. És a következő pillanatban dobogni kezdett a szíve, mert meglátta a szép szőke leánykát, aki otthagya kis fehér selyemcipőjét a csigalépcső legalján...

„Bizonyos, hogy ő az!” – gondolta Petrezselyem, de a másik pillanatban már kerekre nyílt a szeme, mert a küszöbön még egy kisasszony jelent meg most hirtelen, éppen olyan szőke, éppen olyan kecses, éppen olyan szelíden mosolygó!

Melyik hát az igazi a kettő közül?

A komisszáriusné leányai csakugyan nagyon szépek voltak. Melitta és Melanie volt a nevük. A kölcsönös bemutatkozás után leültek egy-egy székre szép illedelmesen, és beszélgetni kezdtek a vendéggel mindenféle apróságról. Petrezselyem egyre azt várta, hogy talán csak ráismer, aki vele táncolt. De a leánykák mind a ketten olyan ártatlan kíváncsisággal nézegették, mintha igazán most látnák legelőször. Petrezselyem nem tudta, mire vélje a dolgot. Talán titkolni akarják, hogy bálon voltak? Valami csíny van a dologban?

Szívből kívánta, bár kimenne csak egy pillanatra. a komisszáriusné, és egyedül beszélhetne velük. S lám, ez a kívánsága teljesedett. A küszöbön megjelent egy vörös hajú, ijedt, kövér nőszemély, akiről kisült, hogy a szakácsnő, és sokatmondóan integetni kezdett az asszonyságnak, mire a komisszáriusné felkelt, és egy pillanatra elnézést kérve a vendégtől, kisuhogott a szobából.

Petrezselyem azonnal a tárgyra tért.

- Nem voltak kegyedék a múltkori bálon? – Melyiken? Amit édesapa tiszteletére rendeztek?

- Igen.

- Hogyne lettünk volna!

Petrezselyem nem ezt a választ várta. Hanem azt, hogy legalább az egyik elpiruljon, és hallgatást intsen neki. Elcsodálkozva szólt:

- Csakugyan ott voltak? Mind a ketten?

- Hogyne! Talán még táncoltunk is együtt. Nem emlékszik reá?

- Csakhogy akkor nem tudtuk, hogy ön Beaujardin márki – vetette közbe a másik szőke leányka.

- Ön azonban, kedves márki, tudhatta volna, hogy mi kik vagyunk! – szólt szemrehányó hangon Melitta. – Nem szép, hogy így elfelejtett.

Petrezselyem, mialatt tovább beszélgettek, egyre azon gondolkozott, higgye-e, amit mondtak, vagy nem. Még egy próbát tett:

- Ismerik Markos Gábort? – kérdezte hirtelen. Ennek a kérdésnek nem várt eredménye volt. Melanie hirtelen felállt, bíborpirosra gyúlt az arca, és kiszaladt a szobából. Melitta is elpirult, de azért ülve maradt.

- Ne említse ezt a nevet, márki – hajolt oda suttogva a fiatalemberhez. – Markos Gábor rebellis, lázadó. Börtönbe akarják csukni. Elfogatóparancsot adtak ki ellene... és...

- Elfogták? – kérdezte Beaujardin márki.

- Nem. Nem találták meg, és ez nagyon kellemetlen apának. Mert tudja, márki, Markos Gábor a rokonunk... apa mostohaöccsének a fia... Apa mostohaöccse is rebellis volt, el is esett a háborúban. Ezért sokáig nem akarták apát kinevezni, és ennek mind ez a rokonság volt az oka. Végre sikerült, s most tessék, itt van megint a kellemetlenség: Gábort nem lehet megtalálni, és Bécsben mindenki azt mondja, hogy apa nem akarja elfogadni őt, mert rokon. Pedig hát...

Ebben a pillanatban visszajött Melanie. Legyezőt hozott, és sietve legyezgette magát.

- Nagyon melegem van – mondta mentegetőzve és nagyon zavartan. – Legyezőt hoztam.

De beszélhetett már!

Beaujardin márki legszívesebben letérdelt volna eléje, hogy lábacsájára húzza a cipőt. Bizonyos volt benne, hogy megtalálta a tündérkét, aki ott volt a bálon, s aki valószínűleg azért táncolt Markos Gáborral, és azért kereste a rebellis diákot, mert meg akarta menteni, figyelmeztette az elfogatóparancsra, és most fél, hogy kitudódik minden.

Már csak féltékeny sem tudott lenni Petrezselyem, olyan boldognak érezte magát. Hiszen ha Markos Gábor rokon, akkor úgysem lehet olyan veszedelmes a dolog. Mikor elbúcsúzott, engedelmet kért, hogy máskor is tiszteletét tehesse. Szinte táncolva ment végig könnyű lépésekkel a hosszú folyosón.

Egyszerre megállította valami különös látvány.

A folyosó egyik fülkéjében nagy szekrény állott. E mögül a szekrény mögül egy nagy bajuszú, vékony, sápadt férfi kandikált ki aggodalmas arccal, és amint Beaujardin márki odaért, megszólította:

- Jön már? Jön már?

Beaujardin márki megállt. Annyi szokatlan

dolgot látott és hallott már, mióta ebben a városban tartózkodott, hogy nem lepte meg különösebben az eset. Megemelte kalapját, és udvariasan megkérdezte:

- Kit méltóztatik várni?

- A kövér szürke macskát.

Ez a felelet kissé már megdöbbenetette a márkit. De nem kérhetett felvilágosítást, mert ebben a pillanatban a férfi feje eltűnt, s a folyosó másik végén megjelent a komisszáriusné alakja. Nagyon felindultan sietett a lakás belső termei felé. Beaujardin még egyszer meghajolt feléje. Az asszonyság arca azonnal csupa nyájjasság lett. Aztán eltűnt.

- Elment? – suttogta az újra előbukkanó sápadt, kerek arcú férfi. Beaujardin márki majdnem elnevette magát, mert most már tudta, kire gondolt ez a különös ember, és be kellett látnia, hogy nagyon találó volt az elnevezés. A komisszáriusné csakugyan valami kövér, méltóságteljes szürke macskához hasonlított.

- Elment – jelentette a szekrény irányában. Erre a férfi egészen előbújott. Beaujardin csodálkozva nézte. Magas, nagyon magas férfi volt, de olyan fehér és gyönges, olyan lágy és tehetetlen külsejű, hogy Beaujardin márkinak a krumplicsaját jutott az eszébe, amelyet a háziasszonya a konyhapad alá gurított véletlenül, és mikor két hét múlva kivette, rengeteg hosszú, vékony, gyönges, színtelen hajtás nőtt rajta.

- A verebek odabent csiripelnek? – folytatta a kérdezősködést az ismeretlen. Beaujardin rendkívül gyors felfogású fiú volt, és máris tudta, kikről van szó.

- A kisasszonyok a szalonban vannak – mondta rendíthetetlen nyugalommal.

- Akkor jó – szökött az ismeretlen, és megfogta Beaujardin kabátgombját. – Mert ők sem szeretik szegény Fridolint. A szürke macska pedig nagyon haragszik rá, mert Fridolin megkóstolta a tortát. Fridolin éhes volt, és nem jött senki a konyhába, akitől kérhetett volna. A verebektől hiába kér Fridolint, azok félnek tőle, és nem szeretik. Fridolin sem szereti őket. Az Irénke egészen más volt... ő olyan szép és jó...

Valaki közeledett a folyosón megint. Egy hajdú volt. Az ismeretlen vissza akart bújni a szekrény mögé, de a hajdú megfogta a karját, és szigorúan mondta:

- Tessék bejönni, Fridolin úr!

Bevezette. A hosszú, vékony ember csoszogva ment vele, s Petrezselyem hallotta még, amint

magában mormog:

- Nur die Irénke, die ist lieb und schön.[13] Később megtudta a szegény, szerencsétlen Fridolin történetét. A komisszárius mostohatestvére volt ő is, akárcsak Markos Gábor apja. Akkor zavarodott meg az esze, amikor az édesanyja meghalt. Azóta afféle ártalmatlan bolond, s a komisszárius kénytelen-kelletlen magánál tartotta. Nem bántott senkit, ha őt nem bántották, de nagyon sokat evett, és szeretett a konyhában körülnézegetni. Ezen a vasárnapi délelőttön is ez történt. Míg a szakácsnő kiment a kamrába valamiért, Fridolin a konyhába sompolygott, és megette a vasárnapi torta felét.

Este, míg a hajukat csavargatták cukros vizes papirosba Melanie és Melitta, hogy szép fűrtös legyen, a kis márkiról beszélgettek. Melanie megkérdezte:

- Mit mondtál neki, mikor én kimentem?

- Tapintatosan az értésére adtam, hogy Gáborról ne kérdezősködjön...

- Ó, te! Elárultad neki, hogy a rokonunk? – Megígérte, hogy senkinek sem fogja elmondani...

- Szerencsétlen! Hiszen már mindenki tudja! Éppen csak neki nem kellett volna megtudnia... Mit fog most gondolni rólunk, hogy ilyen rebellisek a rokonaink, akiket börtönbe akarnak zárni! Biztosan megirigyelted, amiért én tetszem neki...

- Te tetszel neki? Még ilyet! Nem láttad, milyen kedvesen beszélt velem?

A veszekedés végül olyan hangossá vált, hogy Fridolin szobájába is behallatszott, aki már az ágyban feküdt. Hiába kopogott a falon, hogy hallgassanak. Végül is felkelt, kezébe vette a cipőjét, és nesztelenül kiosont a szobájából a folyosóra. Aztán a kisasszonyok ajtaja felnyílt, és egy-egy nagy cipő repült feléjük.

Közvetlen ezután, anélkül hogy az eredményre kíváncsi lett volna, Fridolin be is zárta az ajtót, és nyugodtan visszament lefeküdni.

Célját elérte: csend lett odaát. De ezentúl a kisasszonyok olyan gondosan bezárták az ajtót minden este kulccsal, mintha rablók leskelődnének a házban.

4.

Beaujardin márki csináltatott magának egy jó meleg téli köpönyeget. Mikor készen lett, elment Cincérhez, és köszönettel visszaadta a bekecset, amelyet mostanáig hordott.

- Hányszor voltál benne a komisszáriuséknál?

- Kérdezte tőle Cincér.

Beaujardin márki megsámolta az ujján.

- Egyszer... kétszer... háromszor... négyszer...

-Jól van.

Cincér kiakasztotta a bekecset az udvarra, egy kerítéskaróra, és otthagya négy napon és négy éjszakán keresztül. Azután jól kiporolta, és csak akkor vette fel.

Ebből Petrezselyem megérthette, hogy engesztelhetetlenül gyűlöli a komisszáriust, és most még jobban meghatotta a tudat, hogy a nagy bajuszú diák milyen igaz barátsággal szereti őt: hiszen mégis odaadta a bekecset, hogy abban járjon a házához.

A márkin meglátszott, hogy új diák: lelkiismeretesen kifizette a szabót. Amint megérkezett a pénze, azonnal elment a mesterhez. A műhely belső üvegajtaja zárva volt, a segédek kérték, hogy várjon egy kicsit, mert a mester úrnál van valaki odabenn. Beaujardin márki várt, de meglehetősen türelmetlenül, és már éppen el akart menni, mikor nyílt az ajtó, és kijött a szabómester egy magas termetű, nagyon öreg úrral, akit kocsi várt odakint. A mester kezét fogott vele.

Beaujardin márki kissé haragudott, amiért nem tartotta fontosabbnak az ő látogatását a mester az öreg úrral való társalgásnál. De előkelően hallgatott, odaadta a pénzt, és magában azt gondolta, hogy máskor nem csináltat itt semmit.

Bosszantotta, hogy senki sem bánik vele valami különös tisztelettel azért, mert ő márki, csak éppen a komisszáriusék. A diákok között Petrezselyem volt, semmi más, a mesteremberek előtt diák úr. A komisszárius ék annál inkább körülhízelegették, minden második szavuk ez volt: „Kedves márki! Drága márki!” S olyan hangon mondták, hogy a kis márkinak fejébe szállt a nagy dicsőség, az egész városban nincs márki, csak ő.

Arra gondolt, hogy ha hátsólova lesz, és nem jár gyalog, majd megnő a tekintélye. Csakhogy várnia kellett, mert semmiféle jegesre patkolt paripa sem tudott volna azokon az üveghegyeken felkapaszkodni, amelyeken járnia kellett. A keskeny ösvény, fel a hegyoldali házhoz, olyan csillogó, tiszta gyémánt volt, hogy lefelé Petrezselyem csak úgy tudott menni, ha ráült hátul hordott bányász-kötényére, s úgy csúszott a völgybe. Felfelé azután karókba, bokrokba kapaszkodott.

Különösen éjszaka volt nehéz itt a járás. Éppen ezért Petrezselyem, ha mulatott valahol, nem is Jött haza virradat előtt. A Schacht rókalyukában üldögéltek a diákok, énekeltek a lassan himbálózó méces világánál, ütögették söröspohárral az asztalt, és odakint, a magas égen lassan vándorolt a hold, és még lassabban haladtak a kis csillagok. Reggel felé aztán kimentek a hidegre, és hazaindultak egymás nyomában a hóba taposott ösvényen, átvágtak az alvó városon, meg bosszantották a városi baktort, ha szerét teheték, s megálltak egy-egy szép leány ablaka alatt, hogy elénekeljék a nótáját csöndesen, búbanatoson, érzelmes szívvvel.

Talán a legérzelmesebben a kis márki énekelt ilyenkor. Melanie-ra gondolt, az ő tündérekéjére, aki a komisszárius házában, világoskék függönyös ágyában alszik. Fájt a szíve, amiért az ő ablaka alatt nem énekelnek soha. De a diákok – még a bécsiek is! – a rebellisek pártján voltak, és Petrezselyem tudta, hogy erről nem is beszélhet nekik.

„Majd kiderül minden – gondolta magában. – Majd megtudjátok, hogy Melanie mentette meg Markos Gábort, ő figyelmeztette a szökésre.”

Nagyokat sóhajtott magában, és egy bizalmas beszélgetésük során megkérdezte Cincért, mikor illő szerelmet vallani a diáknak.

- Kinek akarsz szerelmet vallani? Petrezselyem nagyon zárkózott arcot vágott, és a szeme elsötétedett.

- Tartsd meg a titkodat! – förmedt reá Cincér. – Nem a nevére vagyok kíváncsi. Azt akarom tudni, komoly-e a dolog.

- Vagy ő lesz a feleségem, vagy senki! – sóhajtotta Petrezselyem nagyon nagy sóhajtással.

- Akkor, fiacskám, várnod kell. A diák, ha nem vár is a legutolsó napig, de nem beszél a szerelemről, ha komoly szándéka van, mindjárt az első évben. Halálra unátsz egymást addig! Ha igazán el akarod venni feleségül, a harmadik esztendő végén szólhatsz, előbb nem.

- Csak a végén? – sóhajtott a kis márki búbanatosán. – Hiszen addig még nagyon soká kell várni! Meg azután ha csak az esztendő végén szólok, mindjárt el is kell utaznom, s ki tudja, mikor jöhetek vissza érte...

- Nem bánom hát – esett meg rajta a szíve Cincérnek –, szólhatsz neki a harmadik esztendő közepén.

A város főutcáján búcsúzkodtak ilyen beszélgetés közepette, aztán egyik indult a jobb oldali, másik a baloldali hegyoldal felé. De Cincérnek még az eszébe jutott valami. Szeretett volna utána kiáltani a kis márkinak, de az már messze volt. Úgy sietett, mintha azt hitte volna, hogy így hamarabb következik be a harmadik esztendő közepe... Megcsóválta Cincér a fejét, morgott is valamit, de utóvégre semmi köze nem lehetett hozzá. Lógó fejjel tovább-baktatott.

Petrezselyem füttyörészve haladt mind feljebb, mind feljebb a fagyos bokrok között, lehetőleg a kerítés mellé szorulva, ahol mégis volt egy kis hó, s nem csúszott olyan nagyon az ember. Mindegyre világosabb lett. Messzi, a havas erdő fölött rózsaszínű lett a szürke ég, s egyre jobban, egyre jobban látszottak a hótakaró alá bújt, mély álommal alvó házak, feketére aszott, fehér prémes görbe szilvafák, hó árnyalta kerítések...

Meg egy nagykendős öregasszony, aki óvatosan, a kerítés be, bokrok ágaiba kapaszkodva jött lefelé az ösvényen nagy hátikosarával.

Petrezselyem sokszor találkozott ilyenkor hol bányába induló férfiakkal, hol korán kelő asszonynéppel. A bányászok vígan csúsztak alá a lejtőn, de az asszonyoknak nem volt bőrkötényük. Petrezselyem, ha jókedvű volt, megkínálta őket azzal, hogy ölbe veszi s úgy viszi le a síkos úton. Egyszer-egyszer akadt is olyanra, aki szégyenkezve, pirosra gyúlt képpel elfogadta. Ha a kopanicai menyecskék vásárra jöttek, sokszor eltréfálkozott velük.

És Petrezselyemnek most is jókedve volt.

- Öreganyám! – szólította meg a közeledő nagykendős, görnyedt asszonyalakat, mert kezdett tudni tótul – Öreganyám, üljön az ölembe, leviszem egykettőre a kötényemen.

Az öregasszony csak megállt, még jobban a szeme fölé húzta a nagy kendőt, s nemet intett.

- Ugyan ne szégyenkezzék, tetka[14]! – biztatta őt Petrezselyem. – Szívesen leviszem a városig, még csókot sem kérek érte.

De az öregasszony szégyenlősen a kerítés felé fordult, s csökönyösen rázta a fejét.

- Hát ha nem akarja – mondta Petrezselyem-, menjen Isten hírével tovább, de ha leesik, és kitöri a lábát, gondoljon reám.

Alig mondta ki ezt, s alig ment el mellette, halk sikoltást hallott. Hátranézett. Csak egy csomó ruhaneműt látott a földön, meg a guruló hátikosarat, amelyben szerencsére nem volt semmi.

Petrezselyem először is a hátikosarat fogta el, s ráfordította egy karóra, hogy ott maradjon. Aztán fordult az öregasszonyhoz, hogy felsegítse. Az már szedelőzködött. De Petrezselyem mégis lehajolt hozzá. Át akarta nyalábolni az egész ruhacsomót.

A nagykendők, szoknyák, mindenféle ruhaneműk közül hirtelen, mintha varázslat történt volna vele, a várt fogatlan, ráncos, töpörödött boszorka helyett ijedt kis tündérke tekintett reá egy pillanatra. De csak egy pillanatra. A ruhacsomó megmozdult, a boszorka vagy tündér maga alá kapta a nagykendője egyik sarkát, s olyan: gyorsan szánkázott le a meredek ösvényen, otthagya a hátikosarat is, hogy soha Petrezselyem nem ment így a bőrkötényén, akármennyire sietett.

Csak dörzsölte a homlokát a fiú, s nem tudta, ébren van-e vagy álmodik. Azt már régen elintézte magában, hogy képzelődött, mikor a betegsége idejében itt látta egyszer sötét este baktatni a tündérkét hátikosárral a hátán. De vajon most is álmodott-e? Lehet...

Egész éjszaka ittak, mulattak, nótáztak, egész éjszaka a tündérkéről álmodozott, Melanie-ról.

Kábultan, lassan ingatta meg a fejét, és továbbindult felfelé a meredek üveghegyen. Amint felért a lakásához, már az egész égbolt ki pirosodott. Rózsaszínű lett az érintetlen hó is a hegyoldalakon.

Petrezselyem kinyitotta a nyikorgó ajtót, bement a szobájába, lefeküdt, és azonnal elnyomta az álmot

Mikor később elindult hazulról, a hátikosár már nem volt ott a karón.

Hátha csak álmodta az egészet?

Hogy újra elment a komisszáriusékhöz, s egyedül találta Fridolint az ablak mellett – nézegette az utcát, és beszélgetett magában –, megkérdezte tőle:

- Kérem, kedves Fridolin úr, hánykor szokott felkelni Melanie kisasszony?

- Melanie kisasszony? – nézett reá Fridolin. Délben, mikor ebédhez terítenek.

- Ugyan! – mondta a diák. – Ne mondjon ilyet, Fridolin úr, mert én azt nem hiszem.

- Maga azt hiszi, hogy Melanie kisasszony angyal. Maga számár. Ez angyal? Ez? Ilyen lusta és ostoba leányokat nem is látott Fridolin életében. Még a dohányát sem akarják felválni szegény Fridolinnak, mindig maga vágja, és közben elnyesi szegény az ujját – itt van ni, nézze meg a gyűrűsujjamat, most is be van kötve. Ánizsos süteményt sem akarnak szegény Fridolinnak sütni, pedig nagyon szereti. És egész este veszekedtek, egész este csiripeltek. Hanem most már nem. Fridolin kitalálta, mit csináljon. Hozzájuk vágta a cipőjét.

A kis márki szinte megborzadt. Elhatározta, hogy soha többet nem kérdezősködik Fridolin úrtól, és lehetőleg elkerüli.

Tovább udvarolgatott szorgalmasan mind a két kisasszonynak, virágokat hozott nekik, szépeket mondott. Közben-közben maga a komisszárius úr is elbeszélgetett vele, s elpanaszolta neki, mennyi baja van ezekkel az elvadult magyarokkal, sőt még a tótokkal is, akiket a magyar rebellesek félrevezettek. A kis márki nem akart foglalkozni az ilyen szomorú dolgokkal. Nem akarta látni, ha látta is, hogy a városban néha megkötött embereket vezetnek a zsandárok, nem akarta hallani, ha fél füllel hallotta, hogy ez vagy az a nagy kalapos, galléros köpönyegű ember kém, aki mindenféle írásokat keres, rebelleseket nyomoz. Hanem néha, ha a komisszáriuséktól elbúcsúzott, fej csóválva gondolta, hogy mégis rettenetes nép ez.

Aztán felért a kis házikóhoz, és az öregasszony ott dúdolgatott a konyhában tótul, söpörgetett, tisztogatott. Karácsonyra takarított.

Friss fenyőgallyal díszített kis betlehemet állított be a konyha sarkába, és mikor Petrezselyem este hazajött, két szál gyertya égett előtte, s az öregasszony térdepelve imádkozott. Messziről, a város völgyéből ide hallatszott a harangkongás. A kis márki megállt az alacsony konyhában, és akaratlanul összetette a kezét. Most jött a komisszáriuséktól, ahol ünnepi vacsorát ettek, felvirágozott asztal mellett inas szolgálta fel a karácsonyi sonkát, halat, puncsot, és Beaujardin márki, néhány városi hivatalnok meg a kisasszonyok gombócot főztek. Minden gombócban egy-egy keresztnév volt összegyömöszölt papírdarabon, s mikor a víz felforrt, a gombócok felszántak, ki-ki halászott egyet a ,tésztafedő kanállal. Sokat nevettek rajta. Ez volt a karácsony.

S most egyszerre itt állt Petrezselyem a szegényes konyhácskában, az öregasszony háta mögött, a deszkából ügyetlenül összetakolt kis betlehem előtt. A harangok szóltak, szóltak, a gyertyák lángja lobogott.

És Petrezselyem egyszerre csak észrevette, hogy a gyertyák piros-fehér-zöld pántlikával vannak körülkötve.

Tudta, hogy ez a magyarok színe, a rebellesek színe.

Ez a kis öreg anyóka is rebellis?

Csönd volt a konyhában, és a kis márki most egyszerre azokra gondolt, akiket elfogtak, és akiket üldöznek, akiknek nincs hová lehajtani a fejüket, és akikért aggódnak otthon. S mikor látta, hogy az öregasszony megemeli a köténye szélét, s a szemét nyomkodja vele, megértette, hogy ő is aggódik valakiért.

Lábujjhegyen ment be a szobájába, ott világot sem gyújtott, csöndesen leült az ablak mellé, és nézte a csillogó havat meg a csillogó eget odakint.

Egyszerre bejött a háziasszony, meggyújtotta a lámpát, és tiszta abrosszal felterítette az asztalt, amit sohasem tett máskor, mert Petrezselyem nem evett otthon. Az asztalra fenyőgallyal feldíszített cserép tálat tett. Gőzölgő étel volt benne.

- Neh szá pácsi [15]- hívta a diákot. Petrezselyem jóllakott a nagyúri vacsorán, de nem akarta a szegény öregasszonyt megsérteni. Odament az asztalhoz, és leült. Leült az öregasszony is az asztal másik végére.

Petrezselyem látta előző napon, hogy az öregasszony tésztát keleszt, hosszúra kisodorja, s galacsinokra vágja, aztán tepsibe teszi, s megsüti a kemencében a darabokat. Nem tudta elképzelni, mi lesz abból. A tésztát az öregasszony fővő vízbe dobálta, s mikor készen lett, mézbe szedte ki, s mákkal hintette meg. Ezt hozta be most a diáknak. Ez az igazi karácsonyi ünnepi étel.

Különös, a kis márkinak nagyon ízlett. Kétszer vett a tálból fakanállal a virágos tányérkára, s az öregasszony boldogan nézte. Míg ettek, nem szólt egy szót sem, de aztán összekulcsolta a kezét, és mesélgetni kezdett. Először a tavalyi karácsonyról, ami, mint mondta, még szomorúbb volt, mint a mostani, aztán a két év előttről, ami boldog volt, és vidám.

- A fiam – hajolt közelebb Petrezselyemhez – akkor erre jött a csapattal, s itt maradtak az ünnepekre. A lányom férje is megérkezett. Ebben a szobában ő lakott akkor a két kis unokámmal. Mind a két gyerek új cipőt kapott, ünnep reggelére oda volt készítve a kávésbögréjük mellé, s az új cipő tele volt cukorral, almával, dióval, meg egy-egy labda is volt benne. .

- És hol van most a fia? – kérdezte Petrezselyem. Az öregasszony összeszorította a száját, mintha ki sem bírná mondani, de aztán mégis bírta:

- Kufsteinben. Három évre.

- És a leánya?

- A lányom Németországban van, kiment az ura után, aki ott kapott hivatalt. Hiszen jó dolguk van, a vőmnek szép a fizetése, olyan, amilyenről itt nem is álmodhatott... szegény. Igen, de nincs otthon! És nem jöhet haza! És tavaly egy kisgyermekük ott halt meg, s nem hozhatják haza soha-soha többé.

A kis töpörödött öregasszony felállt, leszedte a tányérokat meg a tálat, s kivitt a konyhába mindent. Petrezselyem hallotta egy- darabig, amint motoz. Azután egyszerre csönd lett odakint. A kis márki, aki nagyon megszomjazott, kiment a konyhába vízért. Nem volt ott senki. Kinézett az udvarra: a kis öregasszony nagykendőbe burkolózva most indult meg a meredek ösvényen lefelé. Az éjféli misére ment.

A betlehem előtt a nemzetiszín szalagos gyertyácskák még mindig égtek. És most Petrezselyem egyszerre érezni kezdte, hogy ünnep van, karácsonyeste van – nem volt a konyhában senki, letérdelt ő is a kis betlehem elé, oda, ahol előbb a kis öregasszony imádkozott, és megemlékezett ő is azokról, akiket szeretett, és akiktől messze volt.

5.

Petrezselyem hiába célozgatott Melanie előtt, ha néha egy-egy pillanatra egyedül beszélhetett vele, hogy ő látott valakit késő este meg kora reggel elmenni a ház előtt nagy hátikosárral, csak nem tudja, nem álmolta-e, ki volt az. Melanie csak csodálkozva nézett rá nagy kék szemével. A diák végre is elhatározta, hogy minden este otthon lesz egy hétig legalább, s minden hajnalban is kinéz az útra.

Az, öreg háziasszony nem tudta mire vélni a dolgot. Ott üldögélt a diák az ablaknál, lámpa mellett, s hogy múljon az idő, tanult is egyúttal. De közben egyre ki-kitekingetett. Kit várhat vajon? Kora hajnalban talpon volt, s a hideg, ködös reggeleken kiment az udvarra, körülfigyelt a tájékon, aztán borzongva bejött megint.

Így telt egy nap, két nap, három, négy, öt. Hiába. A hátikosaras leány nem jelentkezett.

Szombaton éjjel nem tudott aludni Petrezselyem. Forgolódott az ágyában. Azt a kérdést tette fel maga előtt: minek kergeti ő az álmképeit? Miért nem elégszik meg azzal, hogy Melanie lesz a felesége, akár ő volt a zöld ruhás kis tündér, aki a cipőjét nála hagyta, akár nem? De amint elgondolta, hogy nem Melanie volt az, mindjárt érezte azt is, hogy idegen a számára. Annyi kedvessel, széppel, jóval ruházta fel hosszú hónapokon keresztül a kis tündért, akit tulajdonképpen csak egyszer látott, hogy magára a szép Melanie-ra semmi sem jutott belőle.

Hajnaltájban annyira álmos volt, hogy szinte félálomban kapta magára a ruháit, vette fel a bekecsét, s ki sem ment, csak kinyitotta az ablakot, s úgy nézett ki rajta. Seholy senki. Mély csönd. Aztán valahol megszólalt egy tavaszváró cinke...

Egy darabig ott állt Petrezselyem, s hallgatta... aztán a cinke elhallgatott. Petrezselyem, pedig visszabújt az ágyba csalódottan és rosszkedvűen. Még nincs itt a tavasz...

Mikor elaludt, akkor csoszogott-csaptatott el valaki a ház mellett, ronggyal átkötött lábbal, nehogy elcsússzon, hátikosárral a hátán. Az öreg háziasszony látta csak, senki más, Ő pedig – nem beszélt róla senkinek.

Petrezselyem másnap mulatni ment, s nem virrasztott többet az ablaknál. Észre sem vette, hogyan múlik az idő. A böjtöt nem vették túlságosan szigorúan. Nem táncoltak Králik úr muzsikájára, hanem odahaza, a zongora mellé leült vagy Melanie, vagy Melitta, vagy a francia kisasszony, akit mostanában hozattak. Néha Fridolin is bejött és táncolt, de csak egyedül, akkorákat ugrott, hogy ijedelem volt nézni.

Aztán megérkezett a tavasz.

És egy gyönyörű, holdvilágos tavaszi estén, mikor a kis márki az orgonabokrok között sétálgatott a kisasszonyokkal, egyszerre szörnyű dráma történt.

Tulajdonképpen semmi különös. Csak annyi, hogy míg ők ott sétálgattak, Fridolin utánuk lopódzott, és egyszerre csak előbukkant a bokrok közül csúfondáros nevetéssel, s rátaposott Melanie kisasszony finom kis cipőjére.

Melanie először felsikoltott, aztán visszanezített Fridolinra, az arca úgy elváltozott, hogy Petrezselyem nem ismert volna reá, s ezt mondta neki németül, sziszegve, gyorsan:

- Te buta bolond! Menj innen!

Fridolin nagyon jó fiú volt, de azt nem bírta elviselni, ha bolondnak mondták. Tehettek volna vele talán akármit, elmondhatták mindennek, de ezt az egy szót nem lett volna szabad neki mondani soha.

Ránézett Melanie kisasszonyra, aztán a feje lecsüggött, a keze lehanyatlott, a szája lefelé görbült, és elkezdett sírni, ott az orgonabokrok mellett, a friss fűben.

- Gyerünk! – mondta Petrezselyemnek Melanie türelmetlenül. De a diák nem tudta levenni a szemét a szegény vén gyerekről. Odament hozzá, és megveregette a vállát.

- Ne sírjon, Fridolin úr – mondta neki. – Maga okos ember.

Erre aztán Fridolin könnyei felszáradtak. Összeszedelőzködött, és megnyugodva bement a házba. De Petrezselyem úgy érezte, mintha felhő ereszkedett volna a szeme elé. Sok mindenféle az eszébe jutott: Láta egyszer, amint Melanie egy intéssel kiharancsolja hűgát a szobából, s Melitta mérges arccal engedelmeskedik... Észrevette azt is, hogy néha mintha veszekedtek volna ketten, s mikor ő bejött, egyszerre olyan nyájas lett a képük, mint a komisszáriusnénak.

Vajon csalódnia kell-e a tündérkéjében?

Soká töprengett, hol bohóságnak mondta magában az egészet, hol megint csak rajtakapta magát, hogy erre gondol, de egy szép napon, selyemkendőbe csavarva, elvitte magával a kis fehér selyemcipőt, és Fridolint kereste titokban.

Fridolin nagyon jó barátságban volt vele.

Petrezselyem suttogva magyarázott neki valamit, Fridolin bólíntott. Térült-fordult, egyszerre megjelent egy kissé ferdére taposott sarkú papucskával.

A folyosó egyik ablakmélyedésébe húzódvá Petrezselyem elővette a kis fehér cipőcskét, és odaillesztette a talpát a papucs talpa mellé. Aztán felnézett Fridolinra, aki vihogott.

A papucs legalább két számmal nagyobb volt a fehér cipőcskénél. Petrezselyem szó nélkül tette újra vissza a selyemkendőbe s azzal együtt mély zsebébe a köpönyegének.

Aztán bement a kisasszonyokhoz, mint rendesen. Fridolinnak nagyon jó kedve volt ezen a napon, egyre integetett Petrezselyemnek. A diák titokban egy zacskó cukrot adott neki.

Mostantól fogva Melanie kisasszony néha nagyon nagyokat sóhajtott. Nem tudta elgondolni, mit tett, hogy a márki nem olyan már hozzá, mint máskor. Gondolt mindenféle, megváltoztatta a hajviseletét, megpróbált szomorú lenni, víg lenni, kacérkodni, a hűgával veszekedett, az anyjának panaszkodott. Mindhiába.

A fecsegő kis Melitta próbálta most lefoglalni Petrezselymet. Egyre melléje ült, telibeszélte a fejét ezer bohósággal, és Petrezselyem nevetett, nevetett, de nem mondta ki azt a szót, amit Melitta várt tőle nagy szívdobogással. Hanem reggel is, délben is, este is, amikor

csak végigment a városon, meg-megállt az akadémia előtt, ácsorgott jó darabig, és nézte az arra menő szép leányokat. Egyre várta, egyre várta, nem jön-e arra az ő tündérméltó, hogy megtalálhassa végre.

Jöttek arrafelé sokan, némelyek hátra is néztek, megakadt a szemük a csinos, fekete hajú gavalléron, mások pedig tudták róla, hogy francia márkí, s azért fordultak utána. De egyik sem volt olyan kedves mosolygású... Olyan szelíd szemű... Olyan szőke...

Mikor néhány héten keresztül hiába várta, hogy meglássa az ő tündérméltó, Petrezselyem belefáradt a keresésébe, és megállapította magában, hogy bohóság az ilyesmi tulajdonképpen, hogy gyerekség tőle az egyszer látott tündérméltó álmodozni, s gyerekség a cipőt selyemkendőbe csavargatva tartogatni s azt várni, hogy megtalálja valamikor. Minden leány olyan, mint Melanie meg Melitta: szeszélyes, hol mérges, hol kacagó, szép ruhában csinos, de a szívük helyén nincs szív, az agyuk helyén kóc, akár a bábunak. Petrezselyem kiábrándult a nőkből, hátsólván messzire elbarangolt az erdőben, becsületesen megtanulta a megtanulnivalót, énekelt a diákokkal, és esze ágában sem volt, hogy holdvilágos szerelemre vagy kivált házasságra gondoljon.

S mindennek az volt az oka, hogy egy szép tavaszi estén Melanie méltó szűk cipőt vett fel, s mérgeiben egyetlen haragos és durva szót szalajtott ki rózsás méltó közül.

Mikor elkövetkezett a nyár, búcsúlatogatást tett a komisszáriuséknál, mind a két méltó egy-egy bukétát küldetett a virágosboltból, aztán felült a postakocsira a többi diák közé, s nagy énekléssel búcsúztak a visszhangos utcáktól, hegyektől, völgyektől, vén házaktól.

Csönd lett a nyomukban.

Mintha aludt volna az egész város. A hegyoldali kis házakban le voltak függönyözve az ablakok, hogy a nap ki ne szívja a bútorok színét.

De amint őszre fordult az idő, amint érni kezdett a kék színű beszercei szilva a görbe törzsű

fákon, a ferde kertek sarkában, amint száradni kezdett a krumpli szára és csöndesedni a nap melege és tarkulni a lombos erdő, egyszerre nagy elevenség keletkezett mindenfelé.

Ágyneműt poroltak a kis öregasszonyok, falat meszeltek, kályhát tisztogattak, bútorokat súroltak. S a postakocsi mindegyre hozta a diákokat, újakat, régieket. Némelyik a saját kocsiján robogott be a városba, mások gyalog vágtak át a hegyeken.

Az ablakokból mindenfelé leányfejek kukkantak elő. Némelyek azzal az ürüggyel, hogy szalagot, megymást kell venni a boltban, végig is sétifikáltak a főutcán, hogy dobogó szívük megnyugodjon végre: megérkezett-e az az egy diák is, akit ők várnak? Nemsokára már tarka ruhák vegyültek itt-ott a fiúk sötét köpenyeges alakjai közé. Soha a rövidárusok nem adtak el annyi gyűszűt; tűt, hímzőselymet, mint ezekben a napokban.

Petrezselyem leszállt a postakocsiról, s odaadta egy várakozósuhancknak a csomagjait, aztán megindult a nyomában. Mintha hazatért volna, úgy érezte. Ünnepi izgalom volt a szívében. Ismerős volt most már előtte minden ócska ház és minden görbe utca. A kis öregasszony a küszöbön állt, várta, visszajön-e a diákja, vagy mást keressen. Visszajött.

Petrezselyem berendezkedett a szobácskában, aztán kitárta az ablakot, s kikönyökölt rajta hosszú szárú pipával a fogai között – most már ő is vett magának hosszú szárú pipát. S nézte az újoncokat, akik tétován, tévetegen baktattak a kanyargós ösvényeken, s akiket a tréfás vén diákok összevissza vezettek a hegyek között, mielőtt a városba bejuthattak volna.

Mintha csak tegnap maradt volna abba, folytatódott a diákélet: Muzsika, nóta, vidám tréfa, néha tanulás; sok tánc, sok bolondság s igaz testvériesség. Megint volt egy kis tejfelesszájú fiú az újoncok közül, aki meghűlt az első őszi napokban, akárcsak ő tavaly, megint akadt, aki ápolja. A márki is két éjszakán keresztül ült az ágya mellett. Mikor aztán jobban lett, összeszedgették a holmijukat – a márki finom meleg teveszőr takaróját –, s búcsúzóul hátba ütve a felgyógyult beteget, hazaindultak.

Petrezselymet a komisszárius úr levele várta otthon. Hogy talán már el is feledkezett róluk?

Az volt a baj, hogy amint Petrezselyem betette a lábát a vén városba, amint először elment a régi ház előtt, ahol a táncterem volt fenn a harmadik emeleten, eszébe jutott minden bohósága, minden álmodozása, eszébe jutott a kis tündérke, akinek cipőjét itt hagyta, mikor elutazott. Azzal a gondolattal sietett haza, hogy bizonyosan elveszett azóta a páratlan cipő, az öregasszony kidobta valahová, vagy ő maga vetette ki, mikor csomagolt, és kezdte sajnálni, hogy nem becsülte meg jobban. Visszagondolt a kis zöld ruhás leánykára, az arcocskájára, amely szomorú volt, és aggodalmas, mégis' olyan mosolygó, ezer titok ült a szemében, ezer titok minden szavában, mozdulatában.. .

Mikor kinyitotta a fiókos szekrényt, legelőször is a gondosan összecsavart selyemkendőt látta meg a legelső fiók sarkában. Az öregasszony dehogy dobta ki! Eldugta ide gondosan. Ő dugta el, mert Petrezselyem emlékezett most már reá, hogy az ablakban hagyta.

Nevetett a cipőn is, önmagán is meg az öregasszonyon is. Vajon mit gondolhatott?

S ezért nem vágyakozott a komisszárius kisasszonyok után.

De mégiscsak illett elmennie.

El is ment másnap.

A két kisasszony tán még szebb lett tavaly óta. A komisszáriusné még mézesmázosabb, a komisszárius még kopaszabb. Volt ott egy fiatalember, akit tavaly Petrezselyem még nem látott. A komisszárius úgy mutatta be, mint a keresztfiát, aki az akadémiára iratkozott be, és kérte Petrezselymet, vegye a gondjaiba.

Petrezselyem aztán lelkiismeretesen a gondjaiba is vette az újoncot, igyekezett ellátni mindenféle jó tanáccsal. Hamar kiderült azonban, hogy az újoncnak nincs pártfogásra szüksége. Inni, kártyázni nagyszerűen tudott, s nemsokára úgy állt a dolog, hogy ő jött egyre Petrezselyem nyakára azzal:

- Gyerünk mulatni egyet.

A márki ment. Akkora duhajkodásokat csaptak, hogy zengett tőle a város. Ritkán került Petrezselyem hajnal előtt ágyba. És megtörtént, hogy elfogyott a pénze a hónap közepe táján s nem mehetett ebédelni. Otthon üldögélt csöndesen, és eleinte nagyon szégyellte magát.

Két napig koplalt egyszer, mikor betoppant hozzá Cincér, leszamarazta, s meghívta magához. Volt egy akkora darab szalonnája, mint valami deszka. Azon éltek együtt. De az is elfogyott.

Nagyon várta a hónap elsejét Petrezselyem.

Az utolsó napon eljött hozzá Vendel, a komisszárius rokona, s azt mondta neki, ne fájadjon ő a postára, majd elhozza a pénzt, s közben kifizeti az adósságokat is. Petrezselyem beleegyezett, még meg is köszönte a jóakaratot. De mikor néhány nap múlva Vendel alig néhány forintot számolt le a tenyerébe, kezdett benne megingani a bizalma, s elhatározta, hogy ezentúl inkább maga fog a postára menni.

Egy napon Petrezselyemet azzal fogadták az ebédlőhelyén, hogy itt volt már Vendel, s azt mondta, Beaujardin márki nem jöhet el, őt küldte megenni az ebédet, hogy ne vesszen kárba.

Petrezselyem még mindig nem szólt egy szót sem Vendelnek. Emlékezett reá, milyen rossz volt éhesnek lenni. Elment egy vendéglőbe, és megebédelt. Aztán azzal az elhatározással kelt fel, hogy hazamegy, lefekszik, kialussza magát, és egy darabig nem mulat, hanem tanul

Amint kilépett a kövezetre, patkócsattogás, kocsirobogás verte fel a város déli csendjét, s nemsokára befordult egy hintó a sarkon. Petrezselyem odatekintett. A hintóban egy magas, nagyon öreg urat látott meg, aki egyszer a szabónál volt, mikor ő fizetni akart. S az öregúr mellett...

Eleinte azt hitte, hogy Melitta... vagy Melanie... De aztán azonnal látta, hogy egészen másvalaki... A haja olyan volt, az orrocskája formája is, de a szeme más, a mosolygása más, a fej tartása más... Szomorú és aggodalmas volt az arckifejezése, de mosolygott azért...

Petrezselyem lassan levette a kalapját. A szőke leányka odatekintett. Megismerte. Elpirult. Mosolygott. Bólintott.

Aztán a hintó hirtelen megállt a szabómester háza előtt, az öregúr meg a kis szőke leányka kiszálltak, és bementek a házba. A kocsis újra a lovak közé csapott és elrobogott, pedig Petrezselyem beszélni szeretett volna vele.

Vagy egy fél óráig ácsorgott ott a ház előtt, de aztán nem tudta, mit tegyen. Felnézett még egyszer a szabó ablakaira, körültekintett az utcákon.

Végre megint kocsirobogást hallott, s visszajött a hintó.

A szabómester házából kijött az öregúr, a leányka karjára támaszkodva. Egy borzas kis inas nagy csomagot tett fel a kocsi bakjára. Felültek. Petrezselyem ott állt mozdulatlanul.

A leányka ruhája fölött nagy, könnyű selyemkendőt viselt, beleszövött rózsákkal, fekete kalapjának karimája felhajlott elől, s apró moharózsák látszottak alatta körös-körül. Hátralátott nagy fekete bársonycsokor volt a kalapon, s a bársonyszalag két vége leért egészen a szoknyája aljáig.

Petrezselyem nem emlékezett reá, hogy ilyen ízléses, divatos, bájos öltözéket látott volna a párizsi dámákon valaha.

A szőke leányka a kocsiba libbent, az öregúr mellé. Petrezselyem most újra köszönt. A leányka még jobban elpirult, mint az előbb.

A kocsi nekiindult, s egykettőre eltűnt a kanyargó utca végén.

„Nagyon tisztességes, okos ember ez a szabó mester – gondolta magában Petrezselyem. Csak szép tőle, hogy megtiszteli az öregembereket. Csináltatok nála egy új ruhát.”

Azonnal be is ment, s közben megkérdezte, ki volt az az öregúr, aki itt volt az előbb.

- Az öreg Lonzy, a volt bányagróf – felelte a szabómester csak úgy odavetve, míg a mértéket jegyezte fel. Petrezselyem megerősödött tavaly óta.

- Ő is ruhát csináltat mester uramnál?

- Igen – mondta a mester.

Petrezselyem úgy ment haza, mintha álomban

járna. Arra gondolt, hogy azonnal elviszi a kis cipőt... ujjongani tudott volna, énekelni. Mégis szép az élet, ha az ember álmai beteljesülnek, mikor már-már lemondana mindenről... Előveszi a kis cipőt, és a párnája alá fogja tenni, hogy a tündérekéről álmodjon.

Mikor hazaért, feltűnt neki a háziasszony borús arca. Nem köszönt olyan jókedvűen, mint máskor. „Talán a háta fáj – gondolta Petrezselyem –, vagy rosszkedvű szegény.”

Bement a szobájába.

Az ágyán Vendel feküdt, nagyokat hortyogott, az asztal tetején egy másik diák, a szekrényből kidobált mindenféle ruhaneműt egy harmadik.

Petrezselyem még erre sem szólt semmit. Ma talán még azt is megengedte volna, hogy fát vágjanak a hátán. Csak az bosszantotta, hogy a selyemkendőbe burkolt cipőcske is kigurult a szekrényből. Felvette, a zsebébe tette, és bár nagyon álmos volt, újra útnak indult. Felkapaszkodott a szomszéd hegyoldalra, Cincér szállására. Ott kért helyet, s ott hajtotta álomra a fejét, elnyúlva három ócska karosszéken, sarló alakban.

De azért jól aludt.

- Cincér – tanácskozta meg másnap reggel a dolgokat borotválkozás közben –, hogyan lehet itt megismerkedni egy leánnyal?

- Látogatóba megy az ember – vélte Cincér. – Te jársz látogatóba?

- Én nemigen.

- Pedig eljöhetnél velem.

- Hová?

- Lonzayékhoz.

- Oda nem megyek veled.

- Miért?

- Mert téged úgysem eresztenek be.

- Engem?

- Sülve-főve ott vagy a komisszáriuséknál.

- Baj ez?

- Baj ám, mert az öreg Lonzay veje rebellis volt, s rebellis az unokája is. Most is keresik.

- S rólam azt hiszik most aztán, hogy...

- Lehet, nem is hiszik, hogy puhatolózni akarsz, de hogy nem eresztenek be, az bizonyos. Különben is az öreg nem fogad vendégeket. Egyedül él, maga söpör, maga ültetget a kertben, maga főzi az ebédjét...

- De hiszen egy szőke leányka is van nála...

- Hol láttad?

- Kocsin láttam őket tegnap.

- Az az unokája. Nem szokott a városba jönni. Cincér ezzel felkötötte a bajuszkötőjét, s olyankor nem lehetett vele beszélni. Ha tagadta is, hogy látogatóba járt, volt neki is, akinek a kedvéért csinos akarjon lenni.

Amint azután levette a bajuszkötőt, s látta, hogy Petrezselyem nagyon elszomorkodik, vigasztalni kezdte:

- Ne búsulj, ha olyan kedved van látogatóba jönni, nem bánom, elviszlek néhány helyre.

Elementek.

Voltak egy helyen, ahol az asszonyág teljen három órán keresztül mesélte:

- Mi egy nagy házban laktunk, a ház előtt volt egy ciszterna. Abban gyűjtöttük a vizet. Nekem volt egy négyéves kisfiam. A vizet úgy kellett felvinni korszóban. Egyszer a kisfiam lenn játszott a kocsikájával, én pedig azt mondtam neki: „Fiacskám, légy most jó, én csak ezt a korszó vizet viszem fel a nagyapának” Mikor felmentem, még láttam, amint ott játszik...

Petrezselyem jólelkű fiú volt, s máris égnek állt a haja.

- És amint le tetszett jönni?..

- Még akkor is ott játszott. Mondtam neki:

„Fiacskám, légy most jó, én csak ezt a kis vizet viszem fel az aranyhalaknak.” Mikor felmentem, még még láttam a...

- És amint le tetszett jönni?...

- Még akkor is ott játszott. Akkor azt mondtam neki: „Fiacskám, most én a konyhába megyek, légy jó, és ne nyikorgasd annyira a szekeret” – mert nagyon nyikorgott, tetszik tudni, és fáj a fejem.

Petrezselyem már-már belenyugodott, hogy nincs baj.

De az asszonyosság hirtelen felemelte kövér mutatóját.

- Akkor egyszerre nem hallottam, hogy nyikorogna a szekér. Kimegyek a konyhából, és meglátom a...

- A gyereket...

- Nem, a kocsit a ciszterna mellett. A gyereket nem láttam sehol. De amint közelebb mentem, valami zöld volt a vízben. Tetszik tudni, zöld nadrág volt a kisfiún. Ott feküdt a ciszterna alján, mint egy béka, már csak az ujjait mozgatta, azt is lassan.

Petrezselyem részvétellel hajtotta le a fejét.

- Hasra feküdtem – folytatta elszántan az asszonyosság –, kihúztam, megfogtam a lábánál, és megrázogattam néhányszor. De már nem is sírt...

- Hol fekszik szegényke? – kérdezte Petrezselyem gyászos hangon.

- A másik szobában, a díványon – mondta elégedetten az asszonyosság. – Tegnap este lumpolt, soká fennmaradt, s most bocsánatot kér, de alszik. Ez a két kis unokám, az ő fiai.

Petrezselyem megfogadtatta Cincérral, hogy nem mennek olyan helyre, ahol ilyen borzalmas történeteket lehet hallani. Mintha Cincér előre tudhatta volna, mivel fogják mulattatni őket!

Voltak Schnurrbartéknál is. Petrezselyem a német név után biztosra vette, hogy körülbelül a komisszáriusékkal vannak egy felfogásban a világpolitikát illetőleg, s ebbeli

véleményét még jobban megerősítette az, hogy Schnurrbart úr többször jelentősen bólintott a beszélgetés folyamán, s mindannyiszor megjegyezte:

- Van szerencsém ismerni a komisszárius urat.

Petrezselyem tehát úgy beszélt, mintha a komisszáriuséknál lett volna. Volt Schnurrbartéknak egy szép, fekete hajú leányuk is. Mikor ez a szó, hogy: rebellis, először elhangzott, a leány felállt.

- Az én vőlegényem is rebellis – mondta remegő hangon.

Petrezselyem nemhiába született a diplomaták nemzetéből, ügyesen megfordította azonnal a társalgást, de mikor kijöttek, megtörülgette a homlokát.

- Azt hittem, az a fekete hajú leány mindjárt keresztülszúr a pillantásával!

- Igaza volt – mondta Cincér. – Már lehetne annyi eszed, hogy eldöntsd végre: velünk tartasz-e, vagy a komisszáriusékkal. De akkor aztán többet elém ne kerülj!

Petrezselyem majdnem a szemébe nevetett.

A komisszárius volt a város ura, a legelőkelőbb ember, akit a bécsi kormány nevezett ki, és mindenképpen támogató. A rebellisek a hontalanul bujdosó, reménytelenül nyomorgó forradalmárok. Beaujardin márki még mindig nem tudta ezt a fogalmat a sans-culotte-októl [16]elkülöníteni, akik megölték a nagyapját, és elvették a vagyonukat, s akik miatt neki most itt kell diákoskodni ebben a messzi városban.

De különös... Mostanában már nem tudott olyan rettenetesen haragudni még a sans-culotte-okra sem, mert hiszen ha nem kellett volna idejönnie, nem ment volna el arra a bálra, nem látta volna meg a tündérkét, nem lenne most nála a cipője...

Mi haszna?

Nagyot sóhajtott.

Nem lehetnek ők egymáséi ügysem. Ő a komisszáriusék vendége, Lonzay pedig, aki rebellis vejét siratja, unokájáért aggodalmaskodik, nem fogja a szőke leánykáját neki adni soha.

- Mit sóhajtozol? – kérdezte Cincér. – Megint nincs helyed aludni otthon? Eljöhetsz hozzám.

- Köszönöm, Cincér, majd meglátom.

- Azt az éhenkórászt pedig dobd ki, ha tolakodó. Különben is vigyázz! Nekem nem tetszik a képe. Nem közénk való.

Hogy ez a dolog eszébe jutott Cincérnek, nem is hagyta egyedül hazamenni Petrezselymet, hanem vele kapaszkodott fel a hegyre. Csakugyan ott ült Vendel a diákszobában kényelmesen, s Petrezselyem pipáját szívta.

Cincér bejött, egy darabig csak oldalt nézegette, aztán az ablakhoz ment, kinyitotta mind a két szárnyát. Végül odaszólt Vendelnek:

- Ide azt a pipát!

Vendel odanyújtotta, azt hitte, meg akarja nézni, Cincér azonban az ablakhoz vitte, és kirázta belőle, ami benne volt. Aztán odaadta Petrezselyemnek:

- Akaszd a helyére!

Vendel csak ült a helyén, fintorgatta az orrát, de nem szólt.

Kínos csönd keletkezett, amit végre Cincér tört meg. Németül:

- Hallottam – mondta –, hogy az akadémián egy tanár odament a hallgatókhoz, és elkérte az egyikőtől a könyvét. Az szolgálatkészen odaadta. Az öreg Sündisznó csak beledugta az orrát, aztán visszaadta: „Köszönöm, csak, azt akartam látni, hogy fel van-e vágva.” Nem volt felvágva. Erre te, Vendel, rögtön nekiálltál a könyvnek, s felvágta. Ocsmány stréber. De elfeledtél valamit. Nem elég felvágni, tintafoltokat is kell pottyantani a lapokra, meg szalonnát belepréselni, ha jól akarod csinálni a dolgot. Indulj hát, és siess vele, mert holnap a te könyvedre kerül a sor.

S nyitotta az ajtót.

Vendel most felállt, az orra is vörös volt, meg, az egész kepe.

- Tisztelt uram – kezdte –, ez a sértés...

- Neked sértés kell? – kérdezte nyugodtan! Cincér. – Nesze.

Galléron fogta Vendelt, és kitette az ajtón. Vendel egy darabig fenyegetőzött, aztán elhallgatott. Látták, amint sietve halad galléros köpönyegével, hegyes tetejű kalapjával a város irányában..

- Menjen – mondta Cincér. – Vagy talán visszahívjam?

Petrezselyem a fejét rázta.

- De meg találnak haragudni reád a szépséges kisasszonyok... Erre nem is gondoltam!

- Haragudjanak – mondta csöndesen a kis márki, és a szeme megvillant. – Rebellis vagyok én is!

Cincér megölelte, és sokáig ott maradt nála. Beszélgettek. Cincér elmondta neki az ő sok bánatukat, gondjukat, fájdalmukat, elpanaszolta az ország sorsát, reménytelenségüket, lemondásukat. Az öregasszonyt megkérte Cincér, főzzön teát nekik, a mellett szomorkodtak.

Majdnem éj félre járhatott az idő, mikor a nyitott ablakon át a hűvös és mégis bágyasztó tavaszi levegőben lépéseket hallottak az ösvény felől. Petrezselyem kitekintett.

- Talán Vendel jön vissza?

- Nem hiszem – dörmögte Cincér. – Bár lehet.

Ketten vannak.

- Kár, hogy olyan sötét van – mondta Petrezselyem halkán. – Alig látni valamit...

- Miért akarsz te látni? – kérdezte Cincér. Petrezselyem nem felelt, de az utat nézte. Két árnyék haladt el a kerítés mellett csendesen, halk szuszogással, a hátul menőnek nagy batyu volt a karján. Petrezselyemnek az a csomag jutott az eszébe, amelyet a szabóinas tett a kocsira, bár merő bohóság lett volna arra gondolnia, hogy azt most itt cipelik.

A két árnyék eltűnt, s csend lett megint. A diákok elálmosodtak. Petrezselyem kivette a derék

aljat az ágyból, s letette a földre, teveszór takaróját is elővette s odatette, párnának pedig a selyemkendőt a kis cipővel.

- Aludjunk, pajtás.

Lefeküdtek és aludtak, mint a tej.

6.

Az óposta épülete már akkor is régi volt. Sárgára meszelt falán rendetlenül nyíltak itt-ott az ablakok, egyre hozzá kellett toldani egy-két hivatalos helyiséget az eredeti épülethez, amint növekedett a postai meg utasforgalom. A tág kapuszájából hivatalbeli emberek jöttek elő, postakocsisok, vámvizsgálók, passzusellenőrző[17], mindenféle kellemetlen szerzet. Egy tintaszagú helyiségben, a földszinten adták ki a postán érkezett pénzösszegeket, és Beaujardin márki is ott állt a többiek között, és várta, hogy reá kerüljön a sor.

Mögötte két öreg bányászember állott, akik ki tudja, honnan vártak pénzt – talán a kincstártól járt még nekik valami –, lehet, hogy saját bányájuk volt valahol, amelyet elszegényedve nem tudtak tovább művelni, s a kincstár megváltotta tőlük. Ott álltak levett kalappal, és vártak a sorukra ők is.

- Láttá-e, amit én láttam? – kérdezte az egyik a másiktól.

Petrezselyem most már úgy értett minden tót szót, mintha itt nevelkedett volna.

- Odafenn az Óhegyen? – kérdezte hunyorgatva a másik.

- Ott.

- Azt már mindenki tudja.

- Hogy a praktikáns a bányában lakik?

- Úgy, úgy.

- Kitől tudhatnák? Én nem mondtam soha

senkinek egy szóval sem.

- Favágók látták. Őt is meg a kisasszonyt is, amint késő este hozta neki nagy hátikosárban az

ennivalót.

- Csak ne olyan hangosan, mert még mind a kettőjüket felakasztják, amilyen gonosz ember a komisszárius.

Petrezselyem önkéntelenül hátratekintett, s a két bányászember könyökön lökte egymást, és elhallgatott.

A diák nagyon izgatott lett. A sors különös intézkedésének látta, hogy ő kihallgatta ezt a beszélgetést. Pedig nyugodt lehetett. Erről suttogott egy idő óta az egész város. És hogy a hivatalos körök csak most hallották meg, újabb bizonyítéka volt annak, hogy a jólélő bányászok, favágók gondosan ügyeltek arra, hogy avatatlan ember fülébe ne kerüljön a dolog. Hogy mégis odakerült végre, annak sem ők voltak az okai.

Vendel ott tanyázott Petrezselyem szobájában majdnem egy hétig, s ő nem álmodozott nappal, tehát nem aludt el hajnalban, hanem látta a hátikosaras leányt. Utána is lopózott egy darabon, de valahonnan kutyák jöttek elő, s megkergették. Ezért akart ott maradni tegnap este is. De mindegy. A komisszáriusnak elmondta, amennyit tudott, a többi a zsandárok dolga volt.

Mikor Petrezselyem ezen a napon felment a komisszáriusékhöz – mégsem illett volna, hogy neveletlenül el se menjen többet hozzájuk –, Fridolint a folyosón találta amint egy szörnyű nagy, nehéz, rozsdás láncot tisztogatott.

- Minek az, Fridolin úr? – kérdezte tőle.

- Hozzák a Gáborkát – magyarázta Fridolin. Börtönbe akarják zárni. Azért tisztogatom ezt a láncot, hogy akkor már zárják be Fridolin szobájába, játszanak legalább libát meg Fekete Pétert. Gáborka nagyon jól tudta a Fekete Pétert játszani.

Petrezselyem fordult a sarkán, és rohant vissza, anélkül hogy tiszteletét tette volna a kisasszonyoknál. Most, egyszerre úgy kezdte érezni, hogy ő is oka annak, ha Gábort elfogták, hogy neki vigyáznia kellett volna arra, nehogy Vendel meglásson valamit... mert bizonyosra vette, hogy Vendel van a dologban.

Lihegve ért oda Cincér lakására, de nem talált otthon senkit. Egyenesen hazarohant, s félrevonta az öregasszonyt.

- Az Óhegyen, egy bányában lakik a...

- Tudom, tudom – bólogatott az öregasszony.

- A kisasszony vitte neki az ennivalót...

- Láttam, láttam – bólogatott az öregasszony erre is csöndesen.

- A komisszárius úr el akarja vitetni a zsandárokkal!

Erre már felberzenkedett a kis öregasszony.

- Ki mondta el neki?

- Én nem! – védekezett Petrezselyem. – Mondja meg most, tetka moja, mit lehetne csinálni ebben az ügyben.

Az öregasszony előkapta a kendőjét.

- Megyünk az erdőbe.

Mentek.

Az Óhegy erdős lejtőjén még nem olvadt el mindenütt a hó. A fenyők alsó ágai lassan szabadultak fel a teher alól.

De Petrezselyem nem bánta a fáradságot, s amikor végre felértek valahová egy tisztásra, ahol ócska, esőverte, szélcibálta fészület állott a bányaszáj oldalán, megkönnyebbülve törülgette meg a homlokát.

Nem látott senkit.

De amint behajoltak a bányaszájba, egyszerre rikoltás hallatszott, s a következő pillanatban kétfelől ugrottak oda a zsandárok Petrezselyemhez, hátracsavarták a karját, megkötözték, s szidalmak között kezdték vezetni lefelé a hegyoldalra. Az öregasszony sikoltozva szaladt utánuk, hiába kergették vissza. Végre Petrezselyem túl bírta kiabálni a zsandárok meg az öregasszony hangját, odakiáltotta neki, hogy ne nyugtalankodjék, menjen szépen haza. De szegény öregnek hiába beszélt, nagy sírással-rívással ment a diákja után, végig a városon, egészen a komisszárius házáig.

Petrezselyem lehajtotta a fejét, nem volt éppen ínyére, hogy utca hosszat megcsodálják. Díszes menet volt; mögötte ott jött állhatatosan az – öreg tetka, és jajveszékelt, mintha a saját fiát vinnék bitóra.

A komisszárius házában izgatott sürgés-forgás volt tapasztalható, a lakás összes ajtaját gyorsan bezárták, amint híre terjedt a dolognak, hogy hozzák a rebellis diákokat. Fridolint, hiába ellenkezett, a saját szobájába csukták, a komisszárius úr legünnepélyesebb és

legkenetlenebb arcát felöltve készült a felelősségteljes és kellemetlen, de mégis régen várt pillanatra, amikor bebizonyíthatja a bécsi kormánynak végre, hogy kötelességteljesítésében, buzgalmában még a saját rokonait sem kíméli.

Ott hallatszottak már a léptek a folyosón. A zsandárok belökdösték, Petrezselymet a szobába.

Egy pillanatig csend volt. Aztán a márki felemelte a fejét, és mosolyogva nézett szembe a rémült és zöldre változott komisszáriussal.

- De... de... márki... Beaujardin márki... bo... bo... bocsánat!

A zsandárokra förmedt:

- Takarodjatok!

Azok kitakarodtak. A komisszárius azt sem tudta, mit csináljon. Hiszen mi lesz, ha a márki megírja a nagybátyjának, mi történt velem! De hogyan is eshetett meg ez a tévedés?

- Az erdőben voltam – mondotta Petrezselyem elfogulatlan mosolygással, és a szakadást nézte a kabátja könyökén –, valami régi bányanyíláshoz értem, érdekelt a dolog, szerettem volna jobban megnézni. Egyszerre nekem rohantak ezek a derék és ügybuzgó emberek. Ne haragudjon rájuk, komisszárius úr, nem tehetnek róla.

- És ön sem haragszik, kedves, drága márki? Higgye el, vigasztalhatatlan vagyok...

- Dehogyan haragszom, dehogyan haragszom! biztosította őt Petrezselyem. Aztán amint lehetett, elbúcsúzott azzal, hogy át kell öltöznie.

- De eljön hozzánk mielőbb?

- Amint csak lehetséges, tiszteletemet fogom tenni.

Még talán sohasem ment Beaujardin márki olyan büszkén és jókedvűen végig a városon, mint most. Az öregasszonyt, aki ott várta csökönyösen a kapu előtt, megvigasztalta, megveregette a vállát, s megígérte, hogy hazajön nemsokára, s nem engedi, hogy becsukják.

Hanem azt mégsem tudta volna megállani, hogy Cincérnek el ne mondja, mi történt. Bizonyosra vette, hogy Cincér meg fogja dicsérni.

Felért a kis házhoz, s elcsodálkozott; le voltak függönyözve az ablakok, mintha nagybeteg lenne odabent. Kiáltott egyet, semmi válasz. Az ajtónak került.

- Cincér! Én vagyok!

- Nem jöhet be senki. Betegen fekszem.

- Ne bolondozz!

Kicsit várt Petrezselyem, aztán ezt mondta hozzá:

- Hiszen tudom már magyarul!

Odabent halk suttogás hallatszott. Petrezselyem még egy próbát tett.

- Valami nagyon érdekes dolgot akarok mesélni neked, Cincér. Elfogtak engem a rebellis diák helyett, most jövök a komisszáriustól.

Erre kulcsnyikorgás hallatszott, de mielőtt kinyílt volna az ajtó, Cincér mély hangon kérdezte:

- Jóbarát vagy?

- A sírig – felelte szívére tett kézzel a márki.

Az ajtó lassan kinyílt, éppen csak annyira, hogy Petrezselyem besurranhasson. Odabent olyan halvány világosság volt, mintha sírlámpa. égett volna, s az ágyon egy sápadt, lesoványodott fiatalember feküdt, bal arcát vágás torzította el.

Markos Gábor volt.

Mellette még egy-két jó pajtás, akik lehajtott fejjel és lázadó szavakkal beszélgettek, igazi összeesküvők módjára. Arról volt szó, hová lehetne vinni most Gábort, ha már a régi jó rejtekhelyét felfedezték.

Cincér tudta meg a dolgot idejekorán, s azonnal intézkedett, sőt már volt is valami terve, mert nagyon biztatta a többieket, hogy ne búsuljanak.

- Jó, jó – mondta az egyik fiú. – Egy időre elbújik megint. De mi haszna? Egyszer csak rájönnek, aztán onnan is tovább bujdosson? Ilyen a mi sorsunk!

Petrezselyem felállt, és búcsúzkodni kezdett. Kezet szorított a fiúkkal, Markos Gáborral is. Szeretett volna tőle mindenfélét kérdezni, de valamiképpen nem jött a szájára egyetlen szó sem. Lábujjhegyen ment ki, és levett kalappal, mintha csakugyan betegszobából jött volna elő.

Hazament, útközben papirost vásárolt, meg pecsétviaszot, és levelet írt a nagybátyjának. Talán sohasem írt még ilyen szép levelet. Költői levél volt. Mindazt a sok jót, szépet, kedveset, amit Cincér meg a többi fiú részéről tapasztalt, Markos Gáborra ruházta. Leírta, milyen beteg volt ő, s hogyan ápolták. Leírta, hogyan sír Markos Gábor menyasszonya – a fekete szemű leány jutott az eszébe, aki olyan büszkén mondta, hogy a vőlegénye rebellis.

Végül azt írta, hogy az. ő kedvéért tegye meg a bácsi, járjon utána a diák dolgának, és eszközölje ki a felmentését.

Maga vitte a postára a levelet azonnal.

Amint onnan kilépett, Vendelbe akadt bele. Ilyen időben Vendel vagy ebédelt, vagy aludt, ezért Petrezselyem csodálkozva nézett utána, de a múltkori kínos jelenet után nem akarta meg szólítani. Hanem néhány lépéssel tovább a ferde orrú hivatalnok sietett el mellette, akivel többször találkozott a komisszáriuséknál.

- Hová, hová, Pirocsek úr?

- Megyek – mondta lihegve a hivatalnok –, sietek bejelenteni a komisszárius úr önagységának, hogy a diákot, azt a rebellist, tetszik tudni, a barátai rejtegetik a kamrájukban. Vendel barátunk is látta a saját szemével, de egyedül nem tanácsos odamenni, kérem szépen, azok a fiatal emberek nagyon vadak, nem tudni, mi történhet.

Azzal már sietett is tovább.

Petrezselyem megállt a helyén, mintha beásták volna. Kétségbeesés fogta el.

Nincs hát senki, aki ezeken a szegény rebelliseken segítsen? Hiába minden. Hiába rejtőzködött a bányában másfél esztendőn keresztül, hiába cipelte neki az a gyöngye leánya minden héten nagy hátikosárban az ennivalót? Most mégis elfogják? Hol van hát az Isten?

Ebben a pillanatban mély dördülés hangozott fel a háta mögött. Petrezselyem ijedten fordult hátra. Igazán azt hitte, ágyú. S akkor meglátott egy egészen kicsi, de koromfekete felhőt. Alig tenyéryit.

Gyorsan közeledett.

Az a különös baljós fény feküdt a vidéken, amikor nem tudni, miért süt olyan furcsán a nap, esőjön-e, vagy csak képzelődik az ember. Hűvös volt a levegő, de nehéz. Petrezselyem azon tűnődött; csakugyan az ég dörgött-e az előbb, s lehet-e, hogy ilyen kora tavasszal zivatar legyen valahol?

Aztán egyszerre fülsiketítő dörgés rázta meg a hegyeket, villámstor szakította végig ez eget...

A másik pillanatban már rohant tovább a kis fekete felhő a másik oldalon, amerre hajtotta a szél.

De amint Petrezselyem feltekintett, egyszerre torkán akadt még a lélegzet is; a Leányvár tornyáról hegyes lángnyelv szökött fel az égnek.

Nemsokára gyors léptek hallatszottak mindenfelől, emberek kiáltoztak, felfelé mutogattak, aztán megszólalt a tülök valahol, amelyet a tűzörnek kellett megfűjnie, s rohantak már a polgárok, zsandárok, mindenféle emberek tüzet oltani, nehogy az egyre erősödő szélben továbbterjedjen a láng.

Ott volt az egész város a Leányvár tornya körül. Ládákat dobáltak le a derék és bátor tűzoltók a toronyszobákból, irományokat zsákszámra, amint éppen összenyalábolták.

A ferde orrú hivatalnok hiába szaladgált ide-oda, Vendel hiába kapkodott a fejéhez, még a komisszárius is hiába csapkodta össze a kezét, egy szál embert nem kaphattak, míg csak a tűz el nem volt oltva, a torony feketén nem meredt az égnek a szép zöld domb tetején, s az emberek el nem széledtek haza, vacsorázni.

Mert este lett, mire minden befejeződött. Most aztán sor kerülhetett a diák elfogatására is. De mikor odaértek Cincér szállására, nyitott ablaknál ülve nyugodtan pipázott, s mikor a

zsandárok be akartak menni hozzá, beengedte őket, csak azt kötötte ki, hogy amit szétraknak, tegyék is rendbe.

Nem volt sok szétrakosgatnivaló, úgyis láthatták, hogy a diák nincs sehol.

7.

Itt-ott friss páfránylevelek bújtak ki a kövek alól, a fenyőgallyak hegyén világoszöld ifjú hajtások illatoztak, és a vén falak lábánál most nyitogatta a gyöngye indájú hajnalka hajszálfinom, harmatkönnyű, világoslila színű virágjait a zöldebarna moha között. Petrezselyem hóna alá kapta a jegyzeteit, s elment tanulni a Kálváriára.

Sokfelé megpróbálta már, de rájött, hogy itt lehet a legjobban tanulni. Mély csend volt, olyan csend, hogy a vidám, apró legyek is csak halkan dongtak errefelé. A hegy aljától a hegy tetejéig a sok apró fehér kápolna áhítatot, békét, komolyságot varázsolt a legrakoncátlanabb ifjú lelkekbe is. Derék faragómesterek készítettek mindenikbe fából való emberi alakokat nagy gonddal, háromszáz esztendeje már, s a fából való emberi alakok ott állnak azóta is, és hirdetik az állandóságot az élő földi emberek sok sorsváltásával szemben.

Petrezselyem meg-megállt a kápolnák előtt, és nézte a szobrokat.

Valamennyi alakot úgy ismerte már, mintha élő ember lett volna. Tavaly is el-eljött ide tanul

ni ilyenkor, tavaszidőben, s most sem hagyta el ezt a szokást.

Egy napon, amint a középső templom erkélye alatt állott, és figyelte az alakokat – kívülről még egy tisztos polgárcsalád is volt ott, papa, mama meg négy-öt csemete –, föltűnt neki az, hogy Krisztus urunk egyik oldalán három ember áll, a másik oldalán azonban négy.

Bizonyosan tavaly is így volt, csak nem vette észre. Talán azt akarták példázni ezzel a jámbor képfaragók, hogy mégis több a jó ember, mint a rossz. Azok voltak többen, akik fájdalmas arccal nézték a szenvedő Üdvözítőt.

Ha nagyon oda akart figyelni arra, amit tanult, akkor a Kálváriahegy hátulsó oldalára került Petrezselyem. Itt nem voltak kápolnák, friss, sima fű szőnyege szaladt le egészen a szántóföldekig, csak egy-egy magános szikla állt ki itt-ott ezeket még akkor hányta ki a hegy magából, amikor tűzokádó torokkal háborgott, s nem tűrte volna, hogy a vállaira falakat építsenek. Ezeknek a szikláknak az árnyékában heveredett le Petrezselyem a friss fűre.

És itt aludt el tanulás közben egy szép napon. Mire felébredt, zuhogott a zápor. Csuumvizesen kászolódt fel, és sietett hazafelé.

Amint elment a középső templom mellett, már csak szokásból is feltekintett. jól látott, vagy káprázott a szeme? Krisztus urunk jobb oldalán is, baloldalán is három-három ember állt.

Futás közben még egyszer hátranézett Petrezselyem. Jól látott az előbb, hiába, három ember volt ott, és nem több.

Másnap már kora délután felkapaszkodott a hegyoldalra megint, s kedve lett volna leszamarazni magát: ott állt egyik oldalon a három, másik oldalon a négy ember a csöndes, pihenő levegőben, arany napsütésben.

Nem törődött a szoboremberekkel többet. Utóvégre nem mindegy, hányan állnak ott? Ideje volt, hogy tanuljon, nem akart megbukni a vizsgán. Egyre biztatta magát: „Nemsokára túl leszek a vizsgán, és akkor megházasodhatok...” Mint mikor a kisgyerek azzal biztatja magát: „Majd meg fogok nőni!”

De mikor újra látta egyszer az ő tündérét, hiába vigasztalta és biztatta magát már ezzel is.

Úrnapja volt. Kora reggel óta szóltak a harangok, a Leányváron mozsarak dörögtek, s meg-megrázkódtak a vén házak, mintha a régi csatákra emlékeztek volna, amelyekben részük volt. Az egész város ünneplőbe öltözött.

Petrezselyem öreg háziasszonya is felkötötte a fejére a fekete csipkesálat, két szál jó szagú csillagvirágot vett a kezébe a tiszta zsebkendő meg az olvasó mellé, s vadonatúj, harisnyát húzott fel – sietett a kötéssel nagyon, hogy ma reggelre elkészüljön, rövidebb is lett egy csöppet az egyik a másiknál, de az nem volt baj még akkor. Mikor a diák ezt a nagy készülődést látta, neki is kedve támadt lemenni, megnézni a körmenetet. Mintha valaki hívogatta volna.

A templom előtt, a papok háza közelében annyi volt az ember, hogy alig lehetett megfordulni. De amint kijöttek a szent zászlók, baldachinok a templomból, rend lett lassan, s megindult a menet a Szentháromság tér felé, ahol ma hajnalban vágott friss, fiatal nyírfák fehér sora állt a kövezetbe ékelve a szobor lábánál felépített oltár előtt.

Az iskolás leánykák virágot szórtak, csak a cipőjük volt fekete, egész ruhájuk fehér, harisnyájuktól kezdve a hajukba font szalagig. Tenyéryei széles csipke látszott ki a ruhájuk alól két vékony vagy tömzsi lábszárakon. A fiúk is ünneplőben voltak, ragyogóra mosdatva, fekete vagy sötétkék posztóruhában, virággal a gomblyukban, peckesen lépkedtek, és a tenyerükkel törölték az orrocskájukat, hogy a zsebkendőjük tiszta maradjon. A bányászok zenekara szólt elől, az ájtatos hívek éneke hátul, középen a ministránsfiúk folytonos csöngettyűje, és ez mind, a vidám fecskék ficserékelésével, az öreg harangok szavával, a díszruhás bányászok, céhek szerint felvonuló iparosok ünnepélyes köhécselésével, az asszonyok fohászzkodásával olyan csodálatos összhanggá fonódott össze, hogy a vidám és csúfolódásra kész diákok az utcaszélen egyetlen szó nélkül, áhítattal álltak ott, akármilyen felekezethez tartoztak volna is, és velük gyűlt volna meg a baja annak, aki kavarodást vagy megbotránkozást okoz.

És most kissé hátrább léptek az utcaszélen álló kíváncsi emberek, akik ott szoronkodtak egymás mellett, és kijebb hajoltak az ablakokból az úriasszonyságok... a hajadonok jöttek, mint egy-egy virág, hosszú, imbolygó fehér köntösükben, földre sütött

szemmel, fedetlen fejjel. Polgárleányok, de a régi családok úrilányai is, akik szerették és tisztelték a régi szokásokat.

Petrezselyem összeszorította a száját, és a kalapját erősebben megmarkolta: a legelső sorban, középen ment az ő tündére, mintha csak vezetné a többieket.

Ó, aki tagadja, hogy a szerelem szent lehet, és szép lehet, aki tagadja, hogy a tiszta szívűek az igazán boldogok, az bizonytal nem érezte a szegény, drága öreg város simogató levegőjét, nem hallotta a harangja szavát, nem látta fehér ruhában menni a templomba a szerelmesét, mert a hite meg nem halhatott volna.

...Petrezselyem délután ünneplőbe vágta magát, s elindult. Végigment a városon, s kiért a magas kőfallal elkerített kerthez. Ott csöngetett az ajtón.

Csöngetett öt percig, negyedóraig, félóraig, senki.

Leült a kapu mellé, és elhatározta, hogy innen el nem megy, ha három nap, három éjszaka kellene, hogy várjon.

Lassan esteledni kezdett. Petrezselyem hallotta, hogy valaki jön a kertben a kapu felé. Aztán nyikorgott a kulcs. Felugrott.

Szemben álltak egymással a lila selyemderekas öregasszony meg ő.

- Bemehetek? – kérdezte Petrezselyem.

- Nem – felelte az öregasszony.

- De kérem szépen...

- A komisszárius úr kíméljen meg minket végre. Nincs már itt semmi kikutatnivaló. Mit akarnak? Az úr beteg. Megyek a patikába.

S remegő kézzel becsukva a kaput kívülről, zsebébe tette a kulcsot.

Petrezselyem utána ment, és megpróbálta beszédre bírni, de csak annyit tudhatott meg, hogy délelőtt már itt volt egy fiatalember, s az tette betegé az urat.

- Sohase hittem volna, hogy már a diákok között is akadnak ilyenek – mondta keserűen az öregasszony.

Petrezselyem elszégyenkezett, tüzet érzett az arcán, s szaladt egyenesen Cincérhez.

- Vendel volt – mondta Cincér –, és most nem tűrjük tovább. Vedd magad mellé Dongót, menj el hozzá, és mondd meg, hogy azért a sértésért, amiért visszakiabált az ablakon, mikor én kidobtam az ajtón, elégtételt kell adnia.

A márki a kellőkorrektséggel járt el a megbízatásban. Két napig húzódott a dolog. Kardban állapodtak meg. A párbajnak a régi temető melletti cserjésben kellett végbemennie, késő esti órában, komor titokzatosság mellett.

Holdtölte lett volna, de felhős volt az ég, és Petrezselyem sötétben bandukolt le a magas hegyoldalról, karddal meg kesztyűvel a hóna alatt. Lenn, az óposta közelében, pislogó utcai lámpás alatt találkozott a többiekkel: Dongóval, Cincérrel, az orvossal meg két hanzikkal lézengő suhancsal, akik, hogy minél teljesebb legyen a hatás, egy hullaszállításra alkalmas jókora ládafödelet cipeltek hordágy gyanánt. Nesztelenül, óvatosan osontak végig az országúton a bélabányai városkapuig. Amint onnan kiértek, már nemigen kellett félniök, hogy feltartóztatja titkos útjukon valaki őket. A mihálytárói kocsmá előtt láttak még embereket, s egynéhány szekér ácsorgott az ablakokból kiszűrődő csekély világosságban. Most jobbra fordultak, a Kálváriahegy irányába, de letértek az útról, s keskeny mezei ösvényen haladtak a domb gerincén a régi temető felé.

Mély csend volt, csak a cipekedő hanzikok szuszogtak, s a doktor morgott egyet-egyed. Diák volt ő is tulajdonképpen, aki két esztendő telt el valamelyik orvosi iskolán, de otthagya ezt a mesterséget, nagyon sokat kellett tanulni. Most itt próbálkozott, de itt is soknak találta a tanulnivalót, jobban szeretett sört inni meg énekelni, és szívesen vállalkozott minden csínyre, amit a diákok kitaláltak. Cincér meg a másik két diák nagyon ünnepélyes hangulatban voltak. Petrezselyemben olyan nagy volt a harckészség, hogy egyre az bántotta, miért nem hívta ki ő Vendelt, hiszen neki lett volna joga hozzá elsősorban.

Megérkeztek a régi temetőhöz. Csöndesen aludtak a sírok. Az elvirágzott orgonabokrok olyan sűrűséget képeztek néhol, hogy szinte lehetetlen volt áthatolni közöttük. Ebben a bozótban egy kis tisztás volt, ezen a helyen kellett a párbajnak végbemennie.

Még nem volt ott senki, mikor odaértek. A hanzikok nagyot fújtak, letették a nehéz deszkát, és leültek a fűbe. Az orvos lámpást vett elő, meggyújtotta, s felakasztotta egy erősebb fára. Aztán kirakosgatott egy csomó tüt meg csipeszt, valamint egy harapófogót. Kardpárbajról lévén szó, előre tudhatták, hogy mindegyik szükség nem lesz, de hozzátartozott a kellő ünnepélyességhez.

Végre megérkezett Vendel is két segédjével az egyik a ferde orrú városi hivatalnok volt. Nagyon komolyan viselkedtek. Vendel aggódalmasan nézett körül. Az egyik segéd valamit súgott a fülébe, mire kissé megnyugodott, de mintha nem egészen bízna a dolgok kimenetelében, olyan volt a viselkedése.

- Most! Rajta! – hangzott el a vezényszó komoran a kis márki szájából.

- Vorwärts!^[18] – hangzott az orgonabokrok közül ugyanekkor.

- Árulás! – kiáltotta Cincér dühösen.

De ezen most nem lehetett vitatkozni. Menteni az irhát – ez volt a jelszó. Hanyatt-homlok igyekeztek mindannyian, a doktor is, lámpásával kezében, eszébe sem jutott, hogy így nyomra vezet a zsandárokat, csak a drága lámpást sajnálta. A zsandárok utána is eredtek, végre a széljött a doktor segítségére, s kioltotta a pislákoló lángot. Így menekült meg ő is.

Petrezselyem a Kálvária felé tartott, a hanzikok nyomában, akik otthagya a deszkát, derekasan szedték a lábukat egymás után. Okos gondolat volt; a Kálvárián, még ha keresnék is őket, jól el lehetett rejtőzni.

Bekanyarodtak az első kápolnánál, de nem álltak meg, mert hallották a zsandárok lihegését a hátuk mögött.

Iparkodtak feljebb, mégpedig nem a szerpentinúton, hanem neki a meredeknek! Jó is volt, hogy a felhők kissé eltisztultak a hold körül, de baj is volt, mert könnyebben megláthatták őket, bár a mindenütt meglehetősen sűrű bozót nagyon jó fedezékül szolgált.

Egyszerre olyan ordítást hallott Petrezselyem, hogy azt hitte, a zsandárok megfogtak valakit, s most nyúzzák.

Az egyik hanzik volt.

Odaértek a középső templom elé. A szerencsétlen fickó ott állt a tiszta téren, a holdvilágban, kiterjesztett karokkal, és a haja ég felé meredt –lehet, hogy máskor is, de ebben a pillanatban mindenesetre.

Mintha kísértetjárás lett volna itt a csöndes és sötét éjszakában, s most megzavarták volna őket, s az utolsó már nem tudna bejutni a helyére, úgy állt a templom kis oldalkapuja mellett egy magas, szakállas, bibliai köntösű alak: az egyik azok közül, akik odafenn állnak az erkélyen, és sajnálják Krisztus urunkat.

Csak egy pillanat volt az egész. Az ajtó megnyílt és becsukódott, s a vörösarna köntösbe öltözött szakállas férfi nem volt már sehol.

- Én hazamegyek – szólalt meg az ijedt fiú síró hangon, s azonnal fordult is. Mit törődött ő most már a zsandárokkal!

Petrezselyem is hazaballagott. A városban, a cukrászda előtt gondtalanul pipázott Cincér.

- Hát te hol jártál mostanáig? – kérdezte Petrezselymet. Petrezselyem azonban nem volt tréfás hangulatban.

- Az egyik szobrot sétálni láttam a Kálvárián mondta. – Nemcsak én, de a Náckó is.

- Ez baj! – kapta ki a pipát a szájából Cincér. Talán csak nem fogják elhinni annak a gyerekeknek?

- Nem tudom – mondta komoran Petrezselyem.

Még ezen az éjszakán gyertya mellett új levelet írt a nagybátyjának, nagyon kérte, akárhogy is, intézze el annak a szerencsétlen diáknak az ügyét.

Kicsit gondolkozott, aztán ezt írta a levél végére:

„A menyasszonyom bátyja ez a fiatalember, és remélem, bácsikám, nem akarjátok, hogy a sógorom börtönben üljön, míg én a lakodalmamat tartom.”

Az, hogy nem tudta, hogyan érhet el a menyasszonyhoz, hogy nem beszélt még vele a dologról, s hogy még csak a keresztnevét sem tudja, csöppet sem zavarta őt. Valamiképpen majd összekerülnek, és bizonyos, hogy össze fognak kerülni.

8.

- A márki már egészen elhanyagol bennünket – mondta szemrehányóan a komisszárius. – Feleségem és leánykáim nem tudják mire vélni, hogy megtisztelő látogatásai egészen elmaradtak.

- Tanulnom kellett a vizsgákra – mentegetőzött a diák. – De a holnapi napon okvetlenül tenni fogom tiszteletemet.

Nagyon jó uzsonnával fogadták, volt habos kávé, csokoládés kuglóf, még drága déligyümölcs is, amit, ki tudja, milyen messziről szállítottak ide: füge, datolya meg amerikai mogyoró, amelyben ha páros mag van, az egyiket oda kell adni annak, akit szeretünk. Csak az zavarta a hangulatot, hogy szegény Fridolin a szobájában sírt, s hiába tettek az ajtóra pokrócot, hiába torlaszolták el a pokrócot alatt három matraccal, ha tompán is, áthallatszott ez a kísérteties hang. Fridolin tudta, hogy habos kávékat esznek a vendégek, és érezte a szagát, de nem volt szabad átjönnie, mert nagyon meghűlt, és lázas volt. Egy esős éjszakán, mint rendesen, be akart mászni a kamrába a kályhalyukon keresztül, de a kamrában egerek mozogtak, s úgy megijedt tőlük, hogy kimászott az ablakon a kertbe, s ott találták meg reggel.

A márki a két leány között ült, s nem tudta, melyikkel beszéljen, mert ha az egyikhez szólt, a másik kérdezett tőle valamit; ha a másikkal felelt, az egyik csipogott a fülébe. Voltak ott más fiatal emberek is, senki sem mondta a kisasszonyoknak, hogy éppen Petrezselyem tessék nekik. De amikor nekik mégis Petrezselyem tetszett.

- A kisasszonyok nem szoktak senkivel barátkozni a városban? – kérdezte Petrezselyem, aki remélte, hogy a leányok révén mégis tud majd valami hidat teremteni a tündérke felé. Melanie gögösen felvonta az ajkát.

- Ó, itt nincs hozzánk való társaság.

- Nincs? – kérdezte csodálkozva Petrezselyem. Melitta elvörösödött, és mintha mondani akart volna valamit, de Melanie ránézett mérgesen.

- Nincs – mondta még egyszer.

- Rokonaik sincsenek? Úgy hallottam...

- Ő, az olyan rokonság... – mondta Melanie. Mindenkinek akad valami távoli rokona, aki bele van keverve a politikai ügyekbe, s így kellemetlenségeket okoz... Nálunk is így áll a dolog.

Petrezselyem elhallgatott, de később nyíltan megkérdezte Melittától, aki szeretett fecsegni, és ha nem volt is olyan okos, mint Melanie, de jobblelkűnek látszott.

- Sohasem jön el ide mostanában Lonzay bányagróf unokája?

- Ó, az Irén? – mondta Melitta, és Petrezselyemnek megdobbant a szíve, mert most tudta csak meg, hogy Irénkének hívják. – Azóta, hogy a bátyjával ez a kellemetlenség történt, egyszer sem volt. Lehet, hogy szégyelli magát, bár tőle kitelik, hogy nem törődik az ilyesmivel. Azt mondják róla... képzelje... de ne mondja el senkinek... hogy éjszakáját az erdőben egyedül, és ennivalót vitt a bátyjának, mikor az egy közönséges, agyagos bányában lakott.

Petrezselyem nem felelt semmit. Az jutott az eszébe, hogy Fridolin egyszer mondott neki valamit Irénkéről, mindjárt az első napon, de ő nem hallgatott rá.

- Minálunk csak Fridolin sajnálja, hogy Irén nem jön többet ide – folytatta Melitta. – Különösen mióta beteg, egyre őt hívja, és utána kiabál. De Irén nem fog eljönni, mert fél apától, tudja jól, hogy apa megkérdezné tőle, hol van Gábor, és akkor vagy hazudni kellene neki, vagy megmondani.

Petrezselyem letette a kis ezüstkanalet a kezéből, és nem evett többet, hiába kínálgatták akármivel.

Este azon töprenkedett, mikor kilépett a komisszáriusék háza kapuján, hazamenjen-e vagy a Schachtba. Mégis hazaindult, a kis cipőre gondolt, mintha vigasztalás és bátorítás lett volna a számára, ha a feje alá teszi, s úgy gondol Irénkére bohó álmodozással.

A háziasszony azzal fogadta, hogy kereste a postás valami nagy pecsétetes levéllel. Petrezselyem megállt a lejtő tetején nagyokat fújva, meleg volt kegyetlenül, s kiizzadt a meredeken. De hátha Bécsből jött a levél? Hátha az van benne, amit olyan nagyon vár?

Fordult a sarkán, s indult le a postára. Egy fél óra alatt odaért. Éjszaka lett addigra. Zárva volt már minden. Egy darabig dörömbölt a kapun.

Egyre izgatottabb lett, s úgy érezte, meg kell még kapnia most, azonnal azt a levelet, akármilyen lesz is. De jött a bakter, és megfenyegette. Azt hitte, ittas. Petrezselyem veszekedett vele egy darabig. Tudta, hol lakik a postamester, s éppen az ablak alá állt veszekedni. Minél hangosabban kiáltozott a bakter, annál hangosabban kezdett ő is kiáltozni. Nem is maradt el az eredmény: egyszerre csak kinyílt az ablak, s ki szólt rajta a postamester:

- Micsoda lárma ez itt?! Takarodjanak innen!

- Adja ki a levelemet, postamester úr – kiáltotta fel neki Petrezselyem –, azonnal elmegyünk!

Akkorra már vagy öt diák gyűlt oda Petrezselyem köré, s nagyon jónak találták a tréfát. Ők is sürgették a levelet. A hálósipkás postamester becsukta az ablakot, s le akart

feküdni, de az egyre erősebbé váló kiáltozásra csak kidugta a fejét megint. A diákok közül egyik ugatott, másik nyávogott, meghallották a környékbeli kutyák, macskák, s ők is segítettek. A postamester felesége pedig a párnák közül kiabált, hogy adja oda nekik a levelet, amit kérnek, s menjenek Isten hírével.

A postamester végre is fogta a gyertyát, ledöcögött a hivatalába nagy kulcsaival, s kikereste a Petrezselyemnek szóló levelet a többi közül. A nagy vaskaput azonban nem nyitotta ki, hanem felvitte a levelet az emeletre megint, spárgára kötötte, s úgy eresztette alá. Petrezselyem elkapta a levelét, s a diákok vidám nótával indultak tovább az utcán, nyomukban a dühös bakterrel.

Csönd lett a postaház környékén, s a postamester elaludt végre. De odaát a hegyoldalon még sokáig hangzott a nóta, hol közelebb, hol távolabb, aszerint, amint a kanyargós úton közelebb vagy messzibb értek a városhoz a diákok.

- Engedj be, Cincér! – kopogott Petrezselyem a sötétségben álló ház ajtaján. Cincérrel megessett az a különös eset, hogy korán lefeküdt. Kikászálódott a takarója alól, és nyitotta az ajtót.

Petrezselyem letépte a pecsétet, és odanyújtotta Cincérnek az írást, aki félkönyökre dőlve nézte meg.

- Hozzátok csak közelebb azt a gyertyát... mi van itt?

Petrezselyem egy pillanatig sem kételkedett, úgy tudta, mi van benne, mintha elolvasta volna a borítékon keresztül.

Cincér nem szólt egy szót sem, kibetűzte az egész írást, amiben kacskaringósan látszott Markos Gábor neve a közepe táján, aztán feltekintett a fiúra, aki boldog mosolygással tartotta a papiros csücskét. Kinyújtotta hosszú karját, magához ölelte a fiút, és megcsókolta.

- Magam akarom odaadni Irénkének – mondta izgatottan a kis márki, mikor már valamennyien látták. – Korán reggel elmegyek, és ott várok a kapu előtt, ha kell, másnap estig.

- Jó is lesz, ha sietünk – mondta Cincér. – Éppen a legjobbkor jött ez a cifra papiros. Gábor már nincs a Kálvárián. Keresték. Most valahol az erdőkben bujdosik.

Másnap korán reggel csakugyan ott volt Petrezselyem a Lonzay-kert kapuja előtt, és csöngetett, csöngetett, aztán várt, aztán megint csöngetett. De nem jött ki senki.

Leült a kapu elé nagy elhatározással. Csöndes volt az utca, alig járt arra ember, de aztán kemény lépések hallatszottak: néhány zsandár haladt az úton végig, s felkanyarodtak a Kecse utcán a Klinger-tó felé. .

- Nem tudom – tűnődött Petrezselyem –, nem lenne-e jó, ha kőre kötném a kegyelemlevelet, és bedobnám a falon túlra? Csak megtalálná valaki!

Mégsem merte. Hátha bokrok közé esik? Hát ha nem járnak erre? S közben eső eláztathatja, kutya elcipelheti.

Mit csináljon!

Az idő múlt, a nap egyre magasabbra emelkedett. Egyszerre hintórobogás hallatszott. Petrezselyem azonnal felállt, amint a lovak előbukkantak a kanyarulatnál. Közeledett az üveges kocsi, s megállt a kapu előtt.

De nem szállt ki belőle senki.

Petrezselyem, míg a kocsis leugrott a bakról, hogy a kaput nyissa, megszólította, s egy bankót nyomott a markába.

- Nem vinne be egy levelet a kisasszonynak? A kocsis becsülettudóan visszaadta a bankót. – Nem tehetem, kérem. Nincs idehaza a kisasszony.

- Hol van?

- Ma korán reggel elvittem a komisszáriusékhoz, mert üzenték, hogy az a bolond úr nagyon beteg. Nem bírnak vele. Egyre csak a kis asszonyt hívta.

Petrezselyem visszaadta a kocsisnak a bankót, s elrohant a város irányába. Minél közelebb ért a házakhoz, annál lassabban ment, mintha félne attól, ami közeledik. Felment Cincérhez, s megtanácskozta vele a dolgot.

Soká tanácskoztak.

- Ebből valami nagyon jó tréfát csinálunk! – ütötte Cincér a térdét jókedvében. – Össze kell a fiúkat hívni!

Kiállt a ház elé, a tenyereit a szája elé görbítette; s olyan hangok keltek az ujjai közül, hogy elhallatszott a Paradicsomhegy tetejéig. A szomszéd kutya ijedten kezdett üvölni.

Egy, fél óra alatt annyian voltak a diákok, hogy nem lehetett a szobában elférni. Izgatott sürgésforgás következett, szaladgál ás erre-arra. Alig múlt el egy újabb óra, amikor a város lakói különös látványra gyűltek egybe.

A menet legelején török basának öltözött kikiáltó jött számárháton, óriási dobbal. Egyre kiabálta:

- Adatik tudtára mindenkinek, hogy Kukutyinország királyfia, meghallván, miszerint ebben a városban vannak a legszebb lányok, ideérkezett, és itt akar magának feleséget keresni. De csak a legszebbek közül válogat! Mégpedig az lesz a felesége, akinek a lábára fér az a selyemcipő, amelyet egy királykisasszony, mikor vele táncolt, elvesztett a bálon!

Minden utcasarkon kihirdette ezt a kikiáltó, s egyúttal megállt a házak előtt, ahol szép lányok laktak, akik pironkodva várták, mi lesz ebből.

Nagy kíséret élén ott közeledett már a királyfi lóháton. Tagadhatatlanul csinos fiú volt, s még akkor is megakadhatott volna mindenkinek a szeme rajta, ha nem tudják a városbeliek pontosan, hogy senki más: Beaujardin márki. Kezében hozta a fehér selyemcipőt, strucc tollas kalap volt fürtös fején, virággal feldíszítve a paripája. Utána következett aztán az udvari nép:

bohócok, tanácsosok, nagy orrú, ügyetlen járású, bajuszos udvarhölgyek, akik az összegyűlt nézőközönséget különböző tréfákkal mulattatták.

A dolog azonban nagyon komolyan ment. Megálltak a házak előtt, a királyfi leszállt a lováról, s kérte, vezessék elő a házban lakó hajadonokat. A leányzók pironkodva jöttek elő. A miniszterek ékes rigmusokban felszólították őket, vessék le egyik cipőjüket, s próbálják fel a selyem topánkát, amelyet egy elvarázsolt királykisasszony vesztett el a bálon, a királyfi megtalálta, s addig nem nyugszik, míg elő nem keresi a cipő gazdáját, s el nem veszi feleségül. Voltak, akik ellenkeztek. De voltak sokan, akik kötélnek álltak s felpróbálták, már csak azért is, hogy fitogtassák szép kis lábukat. De a diákok gondoskodtak róla előre, hogy felsüljenek mind: papirossal tömték ki a cipőcske orrát. Ilyenkor aztán így vigasztalták a szégyenkező leányokat a miniszterek:

- Ne búsuljon a hajadon,

hogy kicsinyt nagy lába legyen...

Akadhat még azért végre

őneki is szerencséje.

Mert akinek nagy a talpa,

a káposztát taposhatja,

s a káposzta finom étel,

mi boldogítja a férjet.

Így haladtak a városon végig.

A komisszárius leányai már hallották, mi történik a városban, s az ablakban könyököltek, mikor a menet odaért a házuk elé. Szívdobogva várták, bejönnek-e hozzájuk is a diákok. S íme: a királyfi levette strucc tollas kalapját, mélyen meghajolt feléjük, s odadobva a kantárt az egyik léhűtőnek, belépett a kapun, mögötte két minisztere.

- Jönnék! Mit csináljunk? Jönnék! – futkostak izgatottan összevissza Melitta meg Melanie. – Illik, hogy reánk is felpróbálja a cipőt? Vagy nem illik?

- Talán így akar szerelmet vallani. Ó, milyen költői gondolat! – mondta Melanie, és szaladt, hogy újonatú harisnyát húzzon.

A királyfi bekopogott a szalonba, mélyen meghajolt a komisszáriusné előtt, aki nem tudta, mi ez az egész, tréfa vagy komoly szokás, megtiszteltetés vagy csúfolódás, és megkérte, engedje meg, hogy a ház ifjú hajadonjai lábára felpróbálhassa a selyemcipőt, mert hátha éppen itt találja meg azt az elvarázsolt királykisasszonyt, akit olyan régóta keres.

Ez a beszéd tetszett a komisszáriusnének. Behívatta a kisasszonyokat. Melanie és Melitta szemlesütve, szendén léptek elő, de nagyon mérgesen néztek egymásra, mikor mind a ketten elsők. akartak lenni. V égre is Melanie lökte hátra a hűgát ügyesen, úgy, hogy mások észre ne vegyék, s odatette harisnyás kis lábát az aranyhímzésű párnára, amelyet az egyik miniszter tett a térdelő királyfi elé. Melanie kisasszony győzelmesen nézett körül, mint aki biztos a dolgában. De mi ez?... A cipő nem ment fel, hiába húzogatta; hiába ráncigálta. S a miniszterek rázendítettek:

- Ne búsuljon a hajadon,

hogy kicsinyt nagy lába legyen...

Melanie majdnem elájult szégyenkezésében és bosszúságában.

- Micsoda durva tréfa! – suttogta égő arccal a ferde orrú hivatalnoknak, aki sietve jött, hogy tanúja legyen, mit csinálnak megint a diákok, nem sül-e ki valamilyen politikai vétség belőle. – Micsoda durva tréfa! S még azt mondják, menjek káposztát taposni! Én! Én! A komisszárius leánya!

- Ha hozzám jön feleségül, Melanie kisasszony – hajolt meg a ferde orrú hivatalnok –, soha nem fog kelleni káposztát taposnia, mert az én gyomrom nem bírja a savanyított káposztát. Kegyed csak az én szegény szívemen tapos már hónapok óta.

Közben Melitta nagy igyekezettel húzogatta a cipőt, aztán mikor látta, hogy nem megy bele az ő lába sem, mérgesen elfordult. Ekkor a királyfi újra mélyen meghajolt, és így szólt a piros képű, remegő tokájú komisszáriusnéhez, aki csak úgy fűjt dühében:

- Nincs még egy fiatal hajadon a házban, nagyon tisztelt asszonyom?

- Mintha nem tudná, márki, hogy nincs! – förmedt reá a ferde orrú hivatalnok mellől Melanie haragosan. – Talán a cselédeket hívjuk be?

- Úgy tudom – felelte a királyfi feléje fordulva –, hogy kedves rokonuk, Markos Irénke kisasszony éppen itt tartózkodik.

A komisszáriusné most már elsápadt. Legszívesebben kikergette volna a diákokat, ha merte volna. De ha már így esett a dolog, szeretett volna mielőbb túl lenni rajta. Odalépkedett az egyik mellékajtóhoz, s bekiáltott:

- Irén! Téged hívnak! Gyere ki!

Az ajtó kinyílt, és megjelent Irénke.

Melanie és Melitta úgy fel voltak öltözve, mint egy-egy kirakati bábu. Irénke csak abban a ruhácskában volt, amelyben hazulról elszaladt hirtelenében, mikor az inas hírül hozta,

hogy szegény Fridolin nagyon rosszul van, és őt szeretné látni. Kis kötényke volt rajta, és két ruhaujja felgyűrve könyökig, amint Fridolin homlokára a borogatásokat rakosgatta.

A királyfi eléje térdelt. A miniszterek újra rákezdték a rigmusra, hogy egy elvarázsolt királykisasszony elvesztette a bálon a cipőjét, s hogy a királyfi azóta sem nem eszik, sem nem alszik, éjjel-nappal őt keresi. Irénke nagyon meg zavarodott, csodálkozva nézett a cipőre, és megszólalt:

- De hiszen ez az én cipőim!

Már akkor rajta is volt a cipő, kis papucskája szinte magától jött le a lábáról. Gondosan meg

volt stoppolgatva a harisnyája! .

Petrezselyem jó előre kivette a papirost a cipő orrából, a zsebébe tette, s elővett helyette egy, másik papirost. A két miniszter közben megfújta a recsegő trombitát, amelyet magukkal hoztak, s az egyik kikiáltott az ablakon:

- Megvan az elvarázsolt királykisasszony!

Nagy éljenzéssel feleltek reá az udvari népek odalent, s a kikiáltó újra megpergette a dobverőit, hirdetve hangos szóval, hogy a királyfi meglelte az elvarázsolt királykisasszonyt minden fondorkodás dacára; s lábára húzta az elvesztett selyemcipőt.

Irénke piros arccal, szégyenkezve állt ott a szoba közepén, a komisszáriusné dühösen azt sziszegte:

- Szép kis komédia! És éppen nálunk!

Melanie azt mondta:

- Nem értem, úrileány hogyan tehet ilyesmit!

Melitta pedig sírva fakadt. Petrezselyem még mindig ott térdelt a vánkos előtt, és átnyújtott Irénkének egy darab papirost, mialatt a miniszterek biztatták, hogy olvassa el, mert nagyon fontos írás. Irénke, aki azt hitte, hogy ez is csak tréfa, rátekintett a papirosra, és vonakodva kezdte olvasni.

A kis márki nem törődött a többiekkel, csak az ő arcát figyelte, hogyan változik egyre komolyabbá, hogyan csodálkozik el... Hogyan kezd remegni a szájacskája...

- Istenem! – kiáltott fel egyszerre. – Néni! Melanie! Melitta! Gábornak megkegyelmeztek! Felmentették!

Két kis tenyerét az arca elé kapva zokogni kezdett.

Senki sem szólt egy szót sem. A komisszáriusné meg a lányai is csak néztek egymásra, de hallgattak.

Aztán a királyfi egyszerre csak felkelt, ledobta magáról a tollas kalapot meg a palástot, s ott állt diákzubbonyban. Miniszterei felkapták a holmit, és kicipelték a botjuk hegyén, a folyosón Cincér vette magára a királyi díszet, s nemsokára visszaindult a menet, elöl, a lovon Cincér nyargalt büszke méltósággal, s az egyik nagy csontú, nagy orrú udvarhölgyet kapta fel maga mellé.

Csönd lett az utcán odakint.

Bent a komisszáriuséknál megszólalt Petrezselyem kicsit remegő hangon:

- Én nem azt akartam, hogy sírjon! Én azt akartam, hogy nevéssen!

Erre Irénke levette a tenyerét az arcáról.

- Hiszen nevetek! – mondta, és mosolygott a könnyes szemével.

A komisszáriusné közben behívta az urát. Vendel is besettenkedett utána, és Melitta mellett állt meg, epekedő pillantásokkal. A komisszárius hivatalos komolysággal olvasta el a kegyelemlevelet, aztán kifejezést adott abbéli rendkívüli örömének, hogy többé nem kell az ő érzékeny lelkében a rokoni szeretetnek és a kötelességteljesítésnek fájdalmas összeütközésbe kerülnie.

Fridolin eddigre már úgy kiabált az ágyban, amiért egyedül hagyták, hogy nem lehetett hallgatni. Szegényt a doktor talpig borogatásba tette, s nem is mozdulhatott, olyan volt, mint valami nagy, bajuszos pólyás gyerek. Irénke ijedten szaladt vissza hozzá, de amint a homlokát megtapintotta, megkönnyebbülten sóhajtott fel. A nagy kiabálásban alaposan megizzadt, s ez jót tett neki. Lement a láza.

Petrezselyem is bement Fridolinhoz a többiekkel együtt, s amint Fridolin meglátta őt, odahívta, s a fülébe súgta:

- Hab ich's dir nich g'sagt? Nur die Irénke ist schön und lieb.[19]

Még ott voltak Fridolinnál, és csitítgatták – a komisszáriusné, hogy mutassa, milyen jó ő, két darab csokoládét hozott be neki –, mikor beállítottak a zsandárok Gáborral. A komisszáriust kihívták a szobából, aki tapintatosan elintézte most már a dolgot. A zsandárok eleget csodálkoztak, hogy valahányszor ők mostanában nagy nehezen elfognak valakit, azt a komisszárius úr mindjárt elengedi.

- Csak lesse, amíg fáradunk – morogták. – Leülünk az erdőszélre, és pipázunk. Hiába csak nem fogunk dolgozni!

Gábort a komisszárius nagy szíveskedéssel karon fogva vezette be Fridolin szobájába, a hűgához. Irénke szaladt a karjaiba. Aztán sürgetni kezdte, hogy haza kell menni a nagyapához, aki szegény nem tud semmiről.

Fridolint azzal nyugtatták meg, hogy behozták neki az ebédet. A komisszárius a saját kocsiját fogatta be kedves rokonai számára.

Míg a többiek Fridolinnal meg az ebédjével meg a kocsival voltak elfoglalva, Petrezselyem Irénkéhez ment, és visszakérte tőle a cipőt.

- Még nem váltotta ki a zálogot – mondta. Irénke pironkodva vette le a lábáról, s közben egyre az járt az eszébe, hogy meg kellene köszönni Petrezselyem nagy jóságát, hogy utánajárt a Gábor ügyének. De nem tudta, hogyan köszönje meg, s egyetlen szó nem sok, annyit sem tudott kimondani. Ami nagyon bántotta szegénykét.

Mire a kocsi előállt, s a kabátok is előkerültek, Fridolin jóllakottan elaludt. Nagyokat szuszogott. Irénke lábujjhegyen ment ki a szobából. A márki ott állt a hintó ajtajánál, amint beszálltak, hóna alatt a selyemkendőbe takart cipővel, s várta, hogy Irénke legalább még egyszer rámosolyogjon... ami meg is történt.

Mikor ezen az estén vacsora után Cincér meg Petrezselyem kettesben pipáztak a nyitott ablak mellett, a nagy bajszos diák szemrehányóan szólt:

- Még csak a második esztendőnek vagy a végén, s máris szerelmet vallottál.

- Még nem vallottam szerelmet – tagadta a kis márki zavarodottan és égő arccal. – És ha gondolod, hogy várjak még egy teljes esztendőig, ha van szíved hozzá, hogy ezt tanácsold...

Egyszerre az eszébe jutott valami.

- Hiszen nem is várhatok! A rokonaimnak azt írtam, hogy Markos Gábor a sógorom lesz, és ezért siessenek a megkegyelmezéssel! Csak nem süthetem magamra a hazugságot?

- Azt hát nem – bólintott Cincér komoly meggondolás után. – Ha már így áll a dolog, intézd el minél előbb.

- Igen ám! – mondta sóhajtva a diák. – Csakhogy most hogyan állítsak be azzal, hogy ide a béretem! Nehéz dolog ez nagyon.

Felnéztek a magasan égő csillagokra, a magános holdvilágra, ami mintha mindjárt leszédült volna a csendes éjszakai tájakra, az alvó házak közé, és hallgatták a messzi-messzi muzsikaszót. Egy bolondos, bánatos szívű diák hegedült valahol a másik hegyoldalon.

- Hallod, Cincér – mondta Beaujardin márki –, nem tudom, hogyan fogok tudni elmenni innen.

9.

Ahányszor a kertajtó nyílt, Irénke kitekintett az ablakon. De csak az öreg gazdasszony főkötője tűnt elő a gondosan nyírt bokrok közül, vagy a kocsis érkezett vissza – a lószerszámot vitte eljavitatni. Így múlt el két nap, olyan hosszú, mintha két esztendő lett volna. A harmadik napon már olyan nyugtalan volt Irénke, hogy ide-oda járt a házban.

- Mi bajod? – kérdezte a nagyapja. Irénke sóhajtott.

- Elfogyott a hímzőselymem...

Igaz volt, elfogyott csakugyan, és ez is bántotta a többi gondja mellett. Nem hazudott hát.

- Írd fel egy darab papirosra, milyen kell, s el hozza a Jóska.

- Nem tudja az kiválasztani, nagyapa.

- Küldd Biri nénit.

- Annak a lába fáj.

- Akkor sétálj be magad. Nincs rossz idő. Pár pillanat múlva már kalappal, kendőcskével, ernyővel állt ott Irénke a kapunál.

- Veszek pár süteményt szegény Fridolinnak is, és felküldöm. Sietek.

Már el is tűnt. A magas falba vágott kapu becsukódott utána.

Az öreg városban nem kellett soha kísérő a leányok mellé. Vigyázott rájuk nemcsak a saját lelkiismeretük meg a sok diák közös lelkiismerete, de minden egyes régi ház is, a hegyek, az utcák, amelyeken anyjuk és nagyanyjuk sietett végig valaha azzal az ürüggyel, hogy selymet kell venniük a boltban, és azzal a reménységgel, hogy meglátják azt, akit szeretnek... És vigyázott rájuk árgus szemekkel a sok szomszédasszony, rokon néni, pipázó rokon bácsi meg ismerős, akik mind úgy tudták, ki kivel sétál, ki kinek a gavallérja, ki melyik leány után fordul meg az utcán, és melyik leány kinek a kedvéért jön be a városba, mintha könyvből olvasták volna.

S mintha az öreg város üzente volna Petrezselyemnek, aki fenn ült a hegyoldali házban, hogy siessen, jöjj ön, mert várják, a diák egyszerre csak felugrott, fejébe csapta a sapkáját, s szaladt le az utána kapkodó vadegresbokrok között, ahol valaha öreg anyóának nézte és – jaj – az ölébe akarta kapni a tündérkét, hogy leszánkázzon vele a városba.

Még bolondosabban kezdett a szíve erre az emlékezésre verni, s mire odaért a főutcára, ahol Irénke éppen kijött a boltból; legszívesebben ott, a régi-régi köveken térdelt volna le eléje.

De csak komoly arccal köszönt.

S mintha az árnyéka lenne, vagy mintha láthatatlan szállal vezetné maga után a leányka, mindenütt ott volt, ahol ő.

Iréne bement a cukrászboltba. Petrezselyem nézte a kirakatot. Irénke kijött a cukrászboltból, s felfelé haladt a komisszárius ék háza irányába. Petrezselyem az utca másik oldalán ballagott arrafelé. Irénke bement egy pillanatra a kapualjba, s beszélt a hajdúval, akinek egy csomagot adott át. Petrezselyem úgy állt nem messze, az almáskofák mellett, mint a cövek. Irénke kijött a kapu alól, s indult hazafelé, Petrezselyem elmélázva sétálgatott a szélaknai kapu irányába...

Iréne nem tekintett hátra egyszer sem. Hogyan is tette volna? De azért ne mondja senki, hogy nem tudta, ki jön utána, s ne mondja senki, hogy nem volt nagyon boldog.

Cincér hajnalban, mikor elbúcsúzott Petrezselyemtől, azzal az elhatározással ment haza, hogy el kell intézni ennek a fiúnak a dolgát. Erőnek erejével kellett visszatartani attól, hogy a cigányokat a Lonzay-kert alá vigye. Nem akarta megérteni, hogy az most büntetendő cselekmény – mert a cigány magyar nótát játszik, s a magyar nóta szigorúan tilos.

De nem is kellett Cincérnek intézkednie. Másnap déltájban egy öreg, nagyon öreg úr kapaszkodott fel lassan a cserjék és bokrok között. Kocsin nem lehetett felmenni erre. A lila szín derekas öregasszony csendes sopánkodással vezette egyre feljebb, egyre feljebb.

- Meddig megyünk még? Meddig megyünk még?

Végre odaértek a kis házhoz, a kis ház diákszobájába. Petrezselyem felállt a tintafoltos asztal mellől.

- Kedves márki – nyújtotta előre Lonzay a kezét –, köszönöm, hogy visszaadta a hitemet az emberiségben. Én azt hittem, nem élnek már jó emberek a földön, aki jó volt, mind meghalt... Ma az önzetlenség csak afféle kiméra[20]. Annál jobban esik, hogy találkozhatom önnel és...

- Bocsánatot kérek – mondta Beaujardin márki –, de ki kell önt ábrándítanom. Nem vagyok olyan önzetlen, amilyenek gondol... Tessék helyet foglalni.

- Bizonyosan csak szerénység az, ami ezeket a szavakat mondatja önnel. De most árulja el nekem: hogyan tudott annyira hatni a bécsi kamarillára, hogy az unokámat felmentették?

- Van egy nagybátyám Bécsben – mondta a márki mosolyogva és piros arccal –, annak a felesége a keresztanyám, aki mindent megtesz érttem. Ő nevelt, amióta árva vagyok. És mikor megírtam, hogy a menyasszonyom bátyjáról van szó...

Lonzay hirtelen felállt.

- Irénke a menyasszonya önnek?

- Ó, Irénke kisasszony még nem tud róla. Legalábbis nem beszéltünk erről. De én már nagyon régen tudom...

Odament a fiókos szekrényhez, s elővette a selyemkendőt, amelyben most is ott volt, gondosan becsomagolva, a fehér selyemcipő.

- Amióta ezt őrzöm.

Lonzay, mint a regénybeli apáknál és nagyapáknál szokásos, hátratette két kezét, és fel-alájárt egy darabig a szobában. Végre megállt.

- Az önzése megbocsátható – mondta –, ha... ha őszinte. Az ilyen regényes hajlam pedig mindenesetre arra mutat, hogy vannak érzései... Szeretném, ha megígérne nekem valamit.

- Mindent megígérek.

- Ha majd ott laknak abban az ócska házban, ne vágja ki a fáimat, és ne ijessze el a madaraimat. Három madáretetőm van a kertben. Petrezselyem kezét adott reá.

Mikor az öregúr elment, belenézett a lelkiismeretébe, és ezt mondta:

- Teljesen lehetetlen, hogy azért mentették volna fel Gábort, mert te azt írtad, hogy Irénke a menyasszonyod. Az a levél még oda sem érhetett, mikor ezt már feladták.

Másnap meg is kapta a sürgősen feladott választ a második levelére, melyben a keresztanyja és nagybátyja arról értesítik, hogy nagyon meg vannak ijedve, micsoda rebellis rokonságot akar a nyakukra hozni, és hogy az ég szerelmére, ha még nem késő, változtassa meg a szándékát.

„Már késő” – gondolta Petrezselyem, és jókedvében kiment a konyhába, s úgy megforgatta az öreg háziasszonyt, hogy elállt a lélegzete szegénynek.

És most következett az eljegyzés...

A márki még egyszer elutazott, utazása előtt három csokor virágot csináltatott, s elküldött kettőt illetlenül a komisszáriusék házához is, de a legszebbet ő maga vitte el, cifra papirosba burkolva, a Lonzay-kertbe.

Mikor pedig ősszel visszajött, s leszállt az ópostán a kocsiról, Irénke éppen akkor lépett ki a boltból. Cérnát vásárolt, vagy selymet? Gyűszűt vagy stoppolófát? Mindegy, de pontosan ott volt, és nem titkolta, miért jött, hogy lássák egymást minél előbb.

Petrezselyem hogyan hajtotta volna az időt! Hol azon panaszkodott, hogy nagyon sok a tanulnivalója, túlságosan elfoglalja, nincs ideje a menyasszonyára, még gondolni sem, hol azon, hogy túlságosan kevés, nem tudja, mivel üsse az idejét agyon. Ezer gonoszságot talált ki egyedül, mert ebben az évben nem volt már ott Cincér, hogy hosszú pipájával a szájában reá-reászóljon. Ilyenkor azzal vigasztalták, hogy Gábornak még tovább kell várnia, mint neki. De Petrezselyem nem vigasztalódott meg, paripájával ugratott végig a városon, hajókedve volt, átrepült a tejesköcsögök, kifliskosarak fölött, rebellis nótákat dalolt, s meggyűlt vele a komisszárius úr baja, csak azért nem mert egy szót sem szólni, mert a nagybátyjától tartott. De szívből örült, hogy ez az utolsó esztendeje.

- Az esküvőn megjelent egy bécsi úr is, francia úr, a feleségével együtt. Hallotta, szomszédasszony?

- Hogyne hallottam volna? És hányféle torta is volt? Legalább tizenkettő!

- Az inas kezén új bőrkesztyű volt. Az öreg Lonzay kitett magáért.

- Még a komisszáriusékat is meghívta. De csodálom, hogy cukor helyett nem tett a kávéjukba zsírszódát!

- Nem kávéét ettek azok, lelkem, hanem csokoládét, legalábbis!

- Ettek volna. De nem ettek!

- Nem? Miért?

- Mert míg a násznép az ajándékokban meg a menyasszonyban, vőlegényben gyönyörködött, azalatt az ebédlőteremben Fridolin megevett mindent. Azaz megette, amit bírt, a többit azután begyömösölte a frakkja zsebébe, és elbújt vele a kertben. De nem bántotta senki érte. Úgy hallottam, maguknál akarják tartani szegényt a fiatalok.

- Nézze csak, itt jönnek a kocsik. Most kísérik a fiatal párt a postáig. Ki az a nagy bajuszú ember a feleségével?

- Nem ismer reá, lelkem? Tavaly itt volt még diák. Cincérnek hívták. A felesége is idevaló. Schnurrbart leány.

- És a menyasszony bátyja kivel megy karon fogva?

- Bizonyosan a saját menyasszonyával... Nini, hiszen ez a szép fekete szemű Irmay Málcsi. Hanem hogy a komisszáriusné micsoda széles csipkét varratott a nyaka köré! Kész nevetség. Kell, hogy közeledjék a világ vége, ha ilyen divatokat találnak ki a bűnös emberek!

Így beszélgettek a szomszédasszonyok mindenfelé az ablakokban.

Fent, a hegyoldalon az öregasszony szorgalmasan takarította a diákszobát. Kirakott mindent... Kiporolta a bútorokat, felsúrolta a padlót, a papirosokat a fásládába tette... Közben-közben megállt, seprűjére támaszkodott, elgondolkozott. Eszébe jutott, miket mondott Petrezselyem, eszébe jutott, hogy sohasem volt hozzá goromba, hogy egyszer, mikor a dereka fájt, maga hozta be a fát a fészerből. Hogy milyen szépen tudott füttyülni és énekelni, és hogy milyen gyönyörű, fürtös hajú, kedves fiú volt... És megsiratgatta szívből.

Ki jön most vajon? Vagy jön-e egyáltalán?... Kicsi a szoba, messzi is van a várostól, ő egyre gyöngébb lesz, egyre öregebb, bajos a kiszolgálás. Jó akarat kell hozzá, hogy tűrjék...

Postakocsis trombitája szólt odalent. Nemrég érkezett a kocsis, s már indul váltott lovakkal vissza, az idegenbe. Most mennek... Az öregasszony kiállt az udvarba, s köténye sarkát a szeméhez emelve sokáig integetett a völgy felé, pedig nem is láthatta senki.

Egyszerre siető, egyre közeledő léptek hangzottak a meredek ösvény felől, szakállas, sápadt, diákzubbonyos fiú lépett a kis udvarba. S megállt.

Az öregasszony csodálkozva megfordult... Talán annyira beleszokott már a reménytelenségbe, hogy nem vette észre az idő múlását? Vagy hamar eltelt a három év, mert megtöltötte szeretettel, gondoskodással, aggodalommal más asszonyok fiai iránt?

Felsikoltott az öregasszony, hogy utána sikoltottak mind a hegyek is, és még soká ismételték, mintha mind csodálkoznának, mind örülnének, amiért hazajött a fiú háromesztendei raboskodás után.

Volt már lakója a diákszobának!

Húsz esztendő múlva egy vidám, fekete fürtös fiú állított be az öreg anyókához, aki csak bottal tudott járni már, s a háta olyan volt, mintha valamennyi esztendő, amit megélt, rajta gubbasztott volna. Egyik unokája végezte a munkát a ház körül.

- Ide küldtek szobát keresni... Bozsárdy Gábor a nevem...

- Bozsárdy... Bozsárdy... Volt egy ilyenféle nevű diákom valaha, fiacskám... Derék, szép fiú, Petrezselyemnek hívták...

- Az apám volt az – mondta a fiú.

És behurcolkodott a szobáskába, ahol még mindig a régi karosszékek billegtek roskadt, ferde lábbal, s a régi tintás íróasztal állt a sarokban, s ahonnan a meredek ösvényre meg a messzi, erdős hegyekre lehetett látni...

Megkezdte most ő az álombeli, mesével teli selmeci diákéletet...

Az oldal tartalma, az 1990-ben a Móra Ferenc Könyvkiadó gondozásában megjelent Selmeci diákok mű alapján készült Benkő Sándor rajzaival. **Kereskedelmi forgalomba nem hozható!**
Gépre vitte Primusz Péter a. Bohém OEMH

© Kosáryné Réz Lola jogutódai, 1990

[1] talján: olasz

[2] komisszárius: kormánybiztos

[3] Ejtisd: bozsarden

[4] kravátli: nyakkendő, nyakravaló

[5] zeppedli: polkaszerű tánc

[6] refektórium: kolostori ebédlő

[7] Haza kell mennem (francia)

[8] légvonat: huzat

[9] Igen (francia)

[10] praktikáns: gyakornok

[11] Ejtsd: kann

[12] Szabad! (francia)

[13] Csak az Irénke kedves és szép (német)

[14] tetka: néni (szlovák)

[15] Tessék parancsolni (szlovák)

[16] sans-culotte (ejtsd: szankülot): a nagy francia polgári forradalom következetes hívei (az udvari térdnadrág helyett hosszúnadrágot hordtak, innen elnevezésük: térdnadrág nélküli)

[17] passzus: itt: útleveél

[18] Előre! (német)

[19] Hát nem megmondtam neked? Csak az Irénke szép és kedves.

[20] kiméra: rémkép, rémlátomás